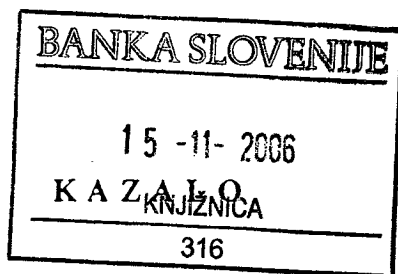

BANKA SLOVENIJE

LETNO POROČILO

1991

MAREC 1992

BANKA SLOVENIJE

583

invt. 120060367

Stran

A) POGOJI ZA VODENJE DENARNE IN TEČAJNE POLITIKE BANKE SLOVENIJE V LETU 1991	3
Splošna gospodarska gibanja	3
Fiskalna gibanja	7
Ravnovesje v tekočih transakcijah plačilne bilance	9
Razmere v dinarskem denarnem okolju v obdobju do uvedbe lastnega denarja	20
 B) DENARNA IN TEČAJNA POLITIKA BANKE SLOVENIJE	23
Zniževanje presežnih rezerv bank in saldiranje kreditov bankam z delom obveznih rezerv	23
Postopna ureditev denarnih razmer	25
Mehanizmi politike drsečega deviznega tečaja	26
 C) KONTROLA BANK	30
 D) LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE ZA LETO 1991	32
Bilanca stanja	32
Bilanca uspeha	34
Komentar letnega obračuna	35
Dodatek k letnemu obračunu Banke Slovenije za leto 1991	46

PRILOGE K LETNEMU POROČILU

PRILOGA 1 -	Monetarna osamosvojitvev in konstituiranje Banke Slovenije kot centralne banke v Republiki Sloveniji
PRILOGA 2 -	Informacija o poteku izdelave vrednostnih bonov za Republiko Slovenijo
PRILOGA 3 -	Tabelarna priloga

A) POGOJI ZA VODENJE DENARNE IN TEČAJNE POLITIKE BANKE SLOVENIJE V LETU 1991

Banka Slovenije je formalno postala samostojna centralna banka dne 25.6.1991, ko je začel veljati Zakon o Banki Slovenije. Za začetek je bila predvidena le institucionalna osamosvojitve, uvajanje lastnega denarja pa naj bi bilo postopno. Njegova uvedba je bila prepuščena posebni skupščinski odločitvi.

Skupščina Republike Slovenije je odločitev o uvedbi denarne enote Republike Slovenije, ki jo je poimenovala tolar, sprejela 7.10.1991, uresničevati pa se je začela naslednji dan. Tako je Banka Slovenije 8.10.1991 tudi dejansko postala centralna banka Republike Slovenije in začela voditi samostojno denarno in tečajno politiko. (Potek denarnega osamosvajanja in konstituiranja Banke Slovenije kot centralne banke je podrobneje opisan v prilogi 1.)

SPLOŠNA GOSPODARSKA GIBANJA

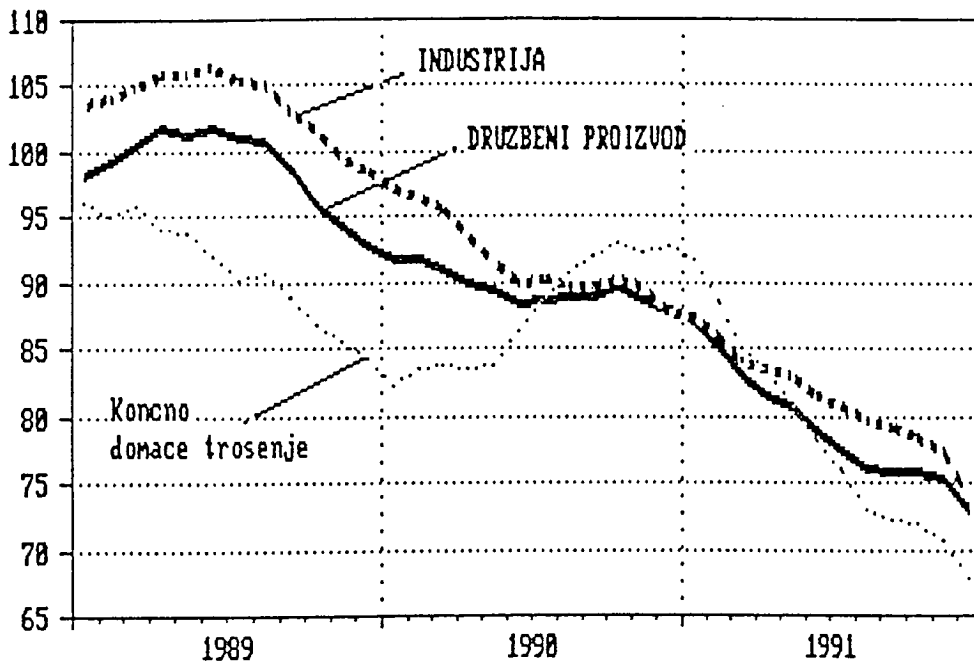
Hitro zmanjševanje gospodarske aktivnosti in visoka inflacija sta osnovni značilnosti gospodarskih gibanj v letu 1991.

Industrijska proizvodnja se je v letu 1991 zmanjšala za 12,4%, v dveh zaporednih letih pa za 21,6%. Proizvodnja investicijskih dobrin je padla za 21,9% (37,0% v dveh letih), repromaterialov za 12,6% (21,5%) in potrošnih dobrin za 9,5% (15,4%).

Zmanjševanje aktivnosti v industriji je bilo s spreminjajočo se dinamiko vse leto 1991 neprekinjeno. Aprila in maja se je negativen trend, prenesen iz zadnjih mesecev predhodnega leta, že skoraj zaustavil, zatem pa je proizvodnja v poletnih mesecih spet močno upadla. Jeseni (od septembra do novembra) se je tekoče upadanje ustalilo na okrog 12% na letni ravni; podatek o decembrskem rekordnem padcu pa je, zaradi močnega vpliva podaljšanih božičnih praznikov, nezanesljiv.

V zadnjih mesecih leta 1991 je skupno negativno dinamiko določalo predvsem naglo zmanjševanje produkcije potrošnih dobrin (po prek 30% na letni ravni v mesecih avgust-november). Medtem se je proizvodnja repromaterialov samo še počasi zmanjševala, proizvodnja investicijskega blaga, ki je v prvem polletju najbolj upadla, pa je od septembra do novembra celo nekoliko porasla. Spremembe so zelo verjetno posledica prekinjanja tokov z bivšimi jugoslovanskimi republikami: izgubljanje trgov v prvem primeru in substitucija uvoza v drugem.

Slika 1: Gibanje industrijske proizvodnje in realnega družbenega proizvoda (indeksi, povprečje 1985-89 = 100)

Vir: Zavod RS za statistiko, SDK Slovenije in preračuni v ARC BS.

Agregatna proizvodnja je v letu 1991 padla za slabih 13%. V drugem polletju so bili rezultati v neindustrijskih dejavnostih mnogo boljši kot v industriji. Od septembra do novembra je agregatna proizvodnja zaradi pozitivne dinamike v gradbeništvu in prometu ter delno v turizmu in kmetijstvu samo še zelo rahlo upadala. Do pozitivnega zasuka v omenjenih dejavnostih je prišlo na absolutno precej nizkih ravneh; v celoti je aktivnost gradbeništvu (po trenutno mogočih ocenah) v letu 1991 padla za 25%, prometa za 17%, trgovine na drobno za 5%, turističnih nočitev za 35% in kmetijstva za okrog 1%.

Zaposlenost v družbenem sektorju se je od decembra 1990 do decembra 1991 zmanjšala za 10% oziroma za 75.000 delavcev, od oktobra 1987, ko je bila najvišja, pa za 19,6% oziroma za 165.000 delavcev. Od avgusta 1991 se je dinamika odpuščanja delavcev, predvsem v gospodarstvu, nekoliko zmanjšala, v zadnjih 2-3 mesecih leta pa spet porasla. Tako je bilo trendno zmanjševanje zaposlenosti decembra že spet 12%, v gospodarstvu 14,5%, v negospodarstvu pa 2,2% letno. Število prijavljenih brezposelnih delavcev je v enem letu do novembra 1991 poraslo za 67,3% oziroma za 36.000; dinamika je tudi tu od avgusta naprej popuščala.

Tabela 1: Gibanje osnovnih agregatov proizvodnje, dohodka in potrošnje v Sloveniji (vsi podatki desezonirani)

	INDEKSI: povprečje 1985-89 = 100					
	1990	1991	91Q1	91Q2	91Q3	91Q4
PROIZVODNJA SKUPAJ	89,6	79,1	85,1	80,3	76,3	74,7
Industrijska proizvodnja	88,8	78,5	82,9	80,0	77,2	74,0
- Pr. delovnih sredstev	76,9	61,6	67,4	61,6	59,1	58,2
- Pr. repromaterialov	89,6	78,0	80,5	78,6	77,5	75,5
- Pr. potrošnega blaga	94,5	87,7	94,5	90,6	86,0	79,6
Gradbeništvo (ef. ure)	94,6	69,7	77,6	69,3	65,8	66,2
Promet	104,4	88,1*	97,0	88,8	81,9	83,2*
Gozdarstvo (prodaja lesa)	72,8	54,1	48,1	49,2	55,9	63,2
Trgovina na drobno	71,0	70,0	74,6	72,7	68,0	64,6
Turizem (nočitve)	88,8	59,6	82,6	67,9	44,6	43,3
Zaposleni v družb. sektorju	95,2	86,1	89,6	87,2	85,0	82,7
- Gospodarstvo	94,2	84,1	88,0	85,3	82,8	80,5
- Negospodarstvo	100,4	96,7	97,7	97,0	96,4	95,7
Zaposleni v priv. sektorju	108,9	113,4*	112,8	113,4	113,8	114,0*
Brezposelni	235,1	390,3*	320,0	369,4	428,6	469,7*
DOMAČE TROŠENJE	87,8	92,7	88,1	80,8	74,0	72,2
- Prebivalstvo	93,4	85,6	96,4	89,7	81,1	75,5
- Javni sektor	108,4	95,7	108,2	94,9	88,8	90,8
- Investicije	63,2	51,9	59,1	53,4	48,5	46,6
OSEBNI PREJEMKI (navedeni) SKUPAJ	87,5	80,2	95,7	89,3	74,4	61,3
Neto osebni dohodki (izplačila skupaj)	77,7	64,7	78,2	70,1	60,0	50,4
- Gospodarstvo	76,0	62,9	75,3	67,9	59,1	49,3
- Negospodarstvo	83,7	71,3	89,1	78,6	63,3	54,1
Drugi prejemki iz del. raz.	128,1	159,0	184,6	182,9	148,4	120,3
Transforni prejemki	98,9	92,3	109,4	106,0	85,3	68,3

* Januar-november oziroma oktober-november 1991.

Proizvodnja: indeksi fizičnega obsega.

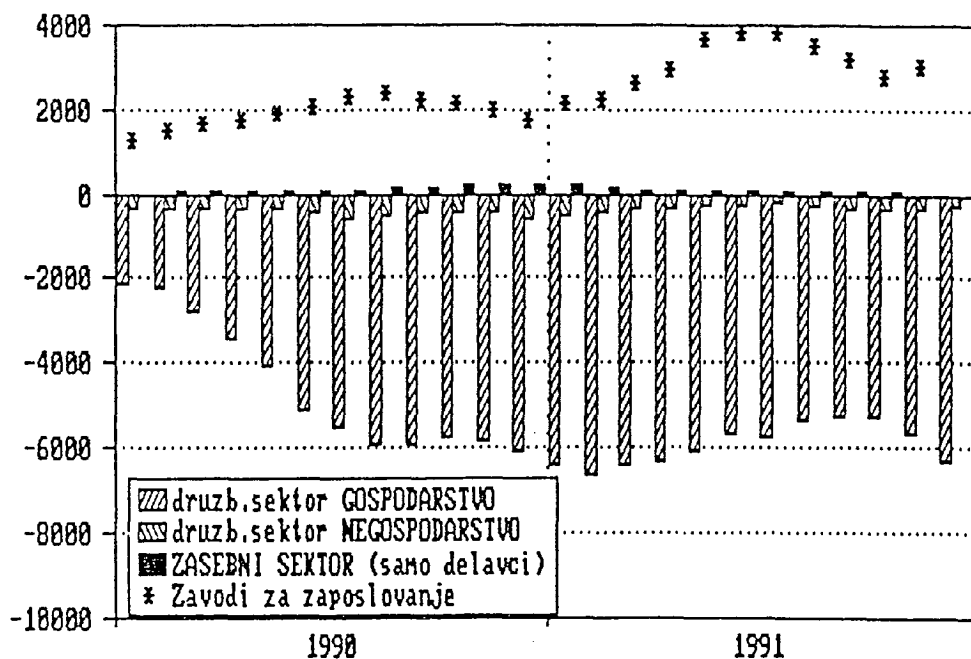
Zaposlenost: indeksi števila delavcev.

Domača potrošnja in dohodki: indeksi na podlagi deflacioniranih tolarskih vrednosti.

Viri: Zavod RS za statistiko, SDK Slovenije. Skupna proizvodnja in agregati potrošnje so ocene ARC BS na podlagi omenjenih virov.

Domače končno povpraševanje se je v letu 1991 zmanjšalo bolj kot proizvodnja, po naših ocenah za okrog 15%. Upoštevati je treba, da se v letu poprej skoraj ni zmanjšalo. V primerjavi s povprečjem iz obdobja 1985-1989 je domače končno povpraševanje do leta 1991 padlo za okrog 24%, proizvodnja pa za okrog 22%.

Slika 2: Zaposlovanje in brezposelnost: mesečne spremembe števila delavcev

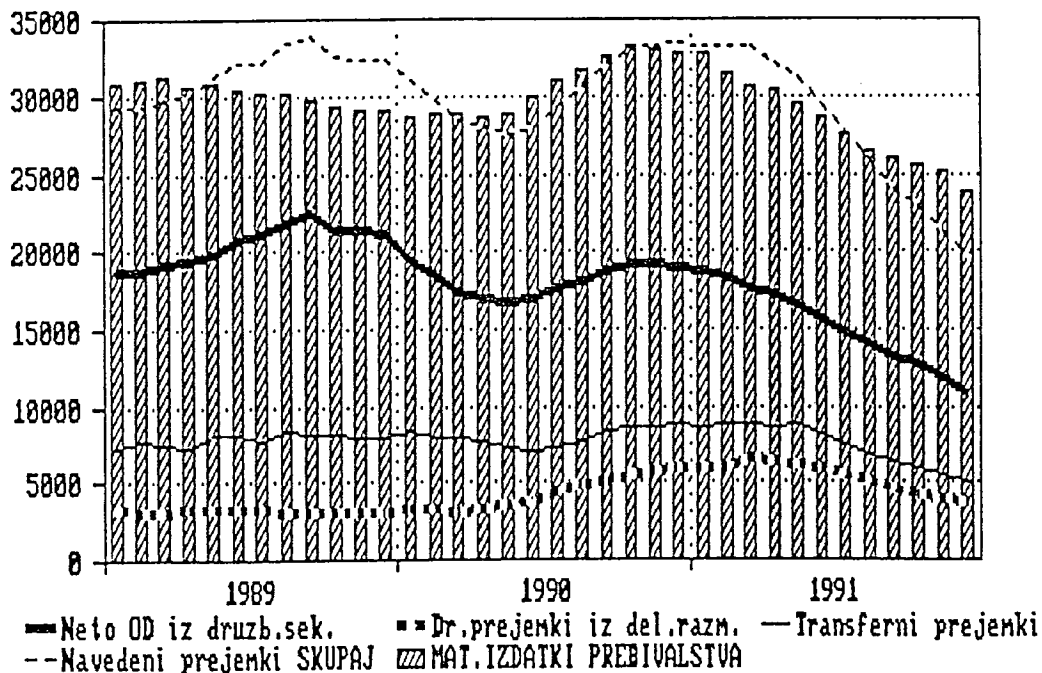
Vir: Zavod RS za statistiko.

Tudi podatki o povpraševanju kažejo upočasnitev negativne dinamike v jesenskih mesecih 1991. Na splošni trend je v tem smislu vplivalo naraščanje materialnih izdatkov javnega sektorja od septembra naprej in prenehanje zmanjševanja investicijskega povpraševanja po oktobru. Potrošnja prebivalstva je do konca leta še naprej upadala. Takšna tekoča gibanja so se dogajala na zelo različnih absolutnih ravneh, ki odražajo prestrukturiranje domačega povpraševanja v zadnjih letih: v primerjavi s povprečjem iz obdobja 1985-1989 je bila v letu 1991 potrošnja prebivalstva manjša za okrog 17%, potrošnja države za okrog 7% in investicijska potrošnja za okrog 41%.

Celotni prejemki prebivalstva iz družbenega sektorja (o katerih obstaja evidenca SDK) so se v letu 1991 zmanjšali realno za 12,5%. Skupna realna izplačila neto OD v družbenem sektorju so bila v letu 1991 za 20% manjša kot leto prej, oziroma za 38% manjša kot v povprečju 1985-1989. Tekoče zmanjševanje realnih OD je bilo zelo izrazito v vsej drugi polovici in še bolj proti koncu leta.

Drugi prejemki iz delovnega razmerja so porasli za 15,3%, medtem ko so bili transferni prejemki (pokojsnine itd.) za 10,1% manjši. Obe navedeni skupini dohodkov sta v drugem polletju že upadali, podobno kot osebni dohodki.

Slika 3: Transakcije prebivalstva z družbenim sektorjem: neto OD, drugi osebni prejemki iz delovnega razmerja, transferni prejemki ter nakupi od družbenega sektorja (v mio tolarjev mesečno, cene december 1991)

Vir: SDK Slovenije in preračuni v ARC BS.

Maloprodajne cene so se od decembra 1990 do decembra 1991 povečale za 147,1%. Do avgusta so maloprodajne cene rastle povprečno po 7,5% mesečno, nekoliko hitreje kot v zadnjem obdobju predhodnega leta, po septembru pa se je tekoča dinamika več kot podvojila. Učinki inflatorne politike NBJ so trajali v Sloveniji še v oktobru, ko je bila izvedena slovenska denarna reforma in je inflacijska stopnja dosegla 21,5%. Zatem se je začela inflacija v Sloveniji postopoma zmanjševati in je znašala v decembru 15,4% mesečno, medtem ko se je na drugih območjih bivše Jugoslavije okrepila.

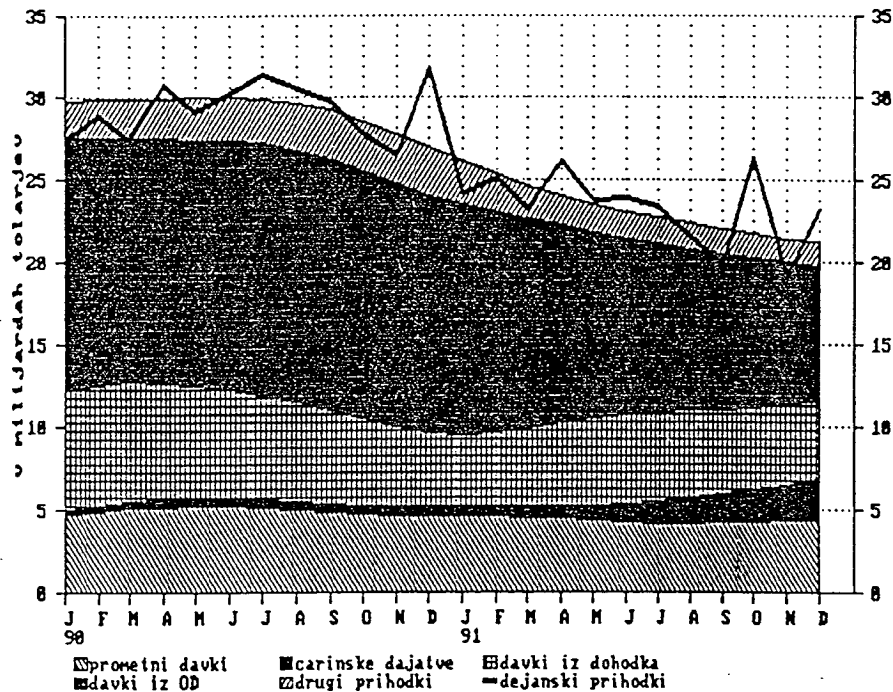
FISKALNA GIBANJA

Fiskalno leto 1991 sta v Sloveniji zaznamovala reforma neposrednih davkov in nadaljevanje funkcionalne in regionalne fiskalne reorganizacije. Z davčno reformo in centralizacijo fiskalnega sistema se je prej zelo zapleten fiskalni sistem precej poenostavil. V začetku leta so bili uvedeni sodobni neposredni davki, februarja pa je bil nekoliko poenostavljen tudi sistem prometnega davka.

Fiskalni prihodki so se v letu 1991 realno znižali. To ni toliko posledica diskrecijskih ukrepov fiskalne oblasti kot padca davčnih osnov, oprostitve plačevanja davkov in zamika plačil. Realni fiskalni prihodki brez carin znašajo dobre tri četrtine ustreznih prihodkov v letu 1990 ali v obdobju 1987-1990. (Statistični viri v preteklosti niso obsegali celotnih

fiskalnih prihodkov, saj je pričela SDK šele lani oktobra prikazovati celotne carine in uvozne dajatve.)

Slika 4: Gibanje prihodkov javnega sektorja od januarja 1990 do decembra 1991 (v cenah iz januarja 1992)

Vir: Podatki SDK Slovenije.

V letu 1991 so se realno znižale praktično vse davčne osnove, kar se je močno odrazilo v vseh prihodkih, razen v tako imenovanih socialnih prispevkih zaposlenih in delodajalcev (za pokojninsko ter zdravstveno zavarovanje in varstvo za primer nezaposlenosti), pri katerih so povečane davčne stopnje skoraj kompenzirale nižjo osnovo. Brez upoštevanja socialnih prispevkov je delež davka iz dohodka v primerjavi z davki iz osebnih dohodkov močno upadel (tabela 5. a v prilogi 3), ob njihovi vključitvi pa je ta razlika precej manjša (slika 4). Davki in prispevki iz osebnih dohodkov so bili realno približno na ravni leta 1987. Prihodki občin (davek na premoženje, del dohodnine itd.) so se v letu 1991 realno zniževali. Zaradi prevzema fiskalnih funkcij federacije se je zmanjšal in končno prenehal odtok prihodkov v federacijo (tabela 5. b v prilogi 3).

Fiskalni prihodki so predstavljali v letu 1990 zaradi pozitivnega Tanzijevega učinka zelo visok delež, bodisi v bruto družbenem bodisi v bruto domačem proizvodu (tabela 2). Podatkov za leto 1991 še ni, vendar vse kaže, da je breme fiskalnih prihodkov padlo manj, kot lahko sodimo po indeksu fiskalnih prihodkov 1991/1990.

Tabela 2: Prikaz gibanja bremena fiskalnih prihodkov v letih 1987-1990 z njihovim deležem v bruto družbenem in bruto domačem proizvodu Slovenije

	Fiskalni prihodki v mio SLT	Bruto družbeni proizvod v mio SLT	Bruto domači proizvod v mio SLT	Delež v br. dr. pr. v %	Delež v br. dom. pr. v %
	1	2	3	1/2x100	1/3x100
1987	332,0	935,2	905,1	35,5	36,7
1988	920,7	2.804,3	2.717,7	32,8	33,9
1989	13.493,9	40.071,0	34.805,0	33,7	38,8
1990	85.824,4	164.942,6	195.843,2	52,0	43,8

Vir: SDK in Zavod za statistiko Republike Slovenije.

Nekateri podatki, na primer o končni potrošnji javnega sektorja, transfernih osebnih prejemkih in osebnih dohodkih negospodarstva (tabela 1) kažejo, da fiskalni odhodki in potrošnja niso sledili zmanjšanju prihodkov. Kljub temu na republiški ravni v letu 1991 ni bil izkazan proračunski primanjkljaj, čeprav je bil 25. januarja z odkupom vrednostnih papirjev izdan še del dolgoročnih obveznic za prestrukturiranje gospodarstva in se je pri proračunskih porabnikih s področja gospodarske infrastrukture in družbenih dejavnosti razmahnilo nenadzorovano zadolževanje v obliki neplačanih terjatev oz. izgub. Poleg tega so se v letu 1991 nekatere občine zadolževale.

RAVNOVESJE V TEKOČIH TRANSAKCIJAH PLAČILNE BILANCE

Za gospodarske odnose Slovenije s tujino v letu 1991 (brez menjave z republikami bivše Jugoslavije) so značilni:

- upadanje obsega transakcij, zlasti storitev,
- hitrejše krčenje uvoza kot izvoza,
- krčenje tokov kapitala in njegov odtok v tujino,
- rast omejitev (do popolne zapore) dvigovanja deviznih prihrankov občanov.

V zadnjem četrtletju leta 1991 se je izboljšala likvidnost do tujine, zmanjšal se je beg kapitala v tujino in naraščale so devizne rezerve centralne banke in tudi poslovnih bank z velikim pooblastilom.

Rezultati v poslovanju s tujino v letu 1991 so bili predvsem odraz notranjih dejavnikov. Do marca so bili določeni v okviru Jugoslavije. Zvezna vlada je pri izvajanju stabilizacijskega programa iz decembra 1989 popustila na področju fiskalne in denarne

politike in pri plačah, sočasno pa ni naredila popravka pri tečaju. Tečaj dinarja je bil popolnoma neuskkljen s fiskalno in denarno politiko ter plačami. Slovenija je zato marca 1991 še pred denarno osamosvojitvijo sama, s pomočjo borzne prodaje pritokov oziroma uvoznih pravic, uvedla drseči tečaj dinarja. Do uskladitve tečaja, denarne politike in plač pa je prišlo po denarni osamosvojitvi v začetku oktobra 1991.

Z denarno osamosvojitvijo Slovenije so se nekateri notranji dejavniki (povpraševanje iz drugih republik Jugoslavije) spremenili v zunanje.¹

V splošnem so zunanji pogoji poslovanja v letu 1991 (ki smo jih kot takšne obravnavali tudi pred osamosvojitvijo) blažili izredno depresivno domače gospodarsko okolje v Sloveniji. Cene primarnih surovin so bile nižje za 13,4% in nafte za 14,7%. Cena kratkoročnega kapitala je bila lani nižja, za 16% do 27%, odvisno od valute, v kateri je bil kredit najet. Najcenejši so bili dolarski krediti, najdražji pa krediti v valutah EGS.

Tabela 3: Zunanji pogoji poslovanja v letu 1990 in 1991

	stopnje rasti v odstotkih		
	$\frac{\emptyset 1990}{\emptyset 1989}$	$\frac{\emptyset 1991}{\emptyset 1990}$	$\frac{91/q4}{\emptyset 1990}$
1. Primarne surovine			
- dolarske cene	-9,3	-12,5	-15,5
- SDR cene	-14,2	-13,4	-17,4
2. Nafta (severnomorska)	29,1	-14,7	-12,7
3. Cena kratk. kapitala			
- LIBOR na 6. mes. USD	-9,9	-27,2	-39,7
- SDR obr. mera 6-mes. -	8,7	-15,8	-23,1
4. Tečaj dolarja (USD/DEM)	-13,9	2,7	0,6

Vir: The Economist, London, OECD Financial Statistics Monthly, Paris, Financial Times, London.

Na drugi strani je prišlo do velikega zmanjšanja povpraševanja po slovenskem blagu in storitvah v nekdanjih socialističnih državah (za okrog 35%). Najbolj občutno (približno za polovico) se je zmanjšalo uvozno povpraševanje bivše SZ. Blagovni uvoz iz nekdanjih

¹ Informacijski sistem gospodarskih odnosov Slovenije s tujino je bil pred denarno osamosvojitvijo prilagojen skupnemu denarnemu področju v Jugoslaviji. Menjava Slovenije v skupnem gospodarskem prostoru Jugoslavije v preteklih letih tako ni vključena v plačilno bilanco. Blagovna in storitvena menjava z bivšimi republikami Jugoslavije je celo presegla menjavo, ki jo je Slovenija imela s tujino. Šela po 8. oktobru 1991 in vzpostavitvi carinskih meja z bivšimi republikami Jugoslavije je Slovenija začela (mesečno) spremljati tudi te blagovne tokove. Analiza ekonomskih odnosov Slovenije s tujino v letu 1991 se v tem poročilu nanaša le na države izven bivše Jugoslavije.

socialističnih držav se je ob tem zmanjšal le za približno eno petino. Zato se je zmanjšal presežek v blagovni menjavi iz leta 1990, menjava v letu 1991 pa je bila uravnotežena.

Po 8. oktobru 1991 se je nadaljevala izguba trga² v bivših republikah Jugoslavije, zlasti hrvaškega. K temu je potrebno dodati tudi izgube premoženja (v finančni in realni aktivni) in pretrgane plačilne tokove.

Blagovna menjava

Blagovni izvoz je v letu 1991 znašal 3859,9 milijonov dolarjev in je bil za 6,3% manjši kot leta 1990. Še bolj kot izvoz se je zmanjšal uvoz, ki je znašal 4140,5 milijonov dolarjev in je bil za 12,4% manjši kot leto poprej.

Tradicionalna značilnost slovenske blagovne menjave s tujino je veliko poslov dolgoročne proizvodne kooperacije. V lanskem letu je bilo 31% celotnega blagovnega izvoza in 32% blagovnega uvoza (brez menjave z drugimi republikami³) doseženega na podlagi dolgoročne proizvodne kooperacije. Največ tovrstnih poslov je bilo s Francijo (33%), Nemčijo (21%) in Avstrijo (18%).

Založenost slovenske industrije z reprodukcijskimi materiali, ki v letu 1990 ni bila problematična, saj je bil zaradi precenjenosti domače valute možen poceni uvoz, se je že v prvem četrtletju leta 1991 poslabšala, kar se je do osamosvojitve še stopnjevalo. Vzroka sta dva:

1. Ob presežnem povpraševanju po devizah je NBJ v začetku leta 1991 prenehala z neto prodajami. V maju 1991 je NBJ zopet začela z intervencijami, vendar slovensko gospodarstvo zaradi pogojev, ki jih je bilo potrebno izpolnjevati za nastopanje na deviznem trgu, ni bilo deležno cenenega nakupa deviz.
2. Pomanjkanje reprodukcijskih materialov v prvi polovici lanskega leta je v pretežni meri izviralo iz manjših dobav iz preostale Jugoslavije. Nadomestitev je bila torej mogoča samo z uvozom. Do nje je v zadnjem četrtletju tudi prišlo. Kljub temu je oskrbljenost proizvodnje še vedno slaba.

Sočasno z zmanjšanimi dobavami reprodukcijskih materialov iz drugih republik in z naraščanjem tečaja je v lanskem letu prišlo do spremembe v namenski strukturi uvoza.

---

² Na podlagi predhodnih podatkov ocenjujemo, da je bilo v zadnjem četrtletju lanskega leta največ 20% prometa iz let 1988-1989.

³ Po drastičnem krčenju blagovne menjave z drugimi republikami bivše Jugoslavije v lanskem letu je začela ob prehodu v leto 1992 rahlo oživljati blagovna menjava na podlagi kooperacij in barter trgovine.

Povečeval se je delež uvoza reprodukcijskih materialov in surovin, delež uvoza za porabo prebivalstva pa se je zmanjševal. V zadnjem trimesečju je bilo za potrebe proizvodnje namenjenega že kar 80% od celotnega uvoza.⁴

Takšen premik v namenski strukturi uvoza je bil dosežen (še zlasti v zadnjem četrtletju lanskega leta) s tečajem, ki je podjetja in gospodinjstva silil v racionalizacijo porabe deviz, z zaostreno tolarsko likvidnostjo in z normalizacijo črpanja tujih (kratkoročnih) kreditnih linij. Od zadnjega četrtletja naprej so bile kreditne linije ponovno zavarovane s strani državnih zavarovalnih agencij (Hermes, SACE, Kontrolbank itd.).

Tabela 4: Vrednost in namenska struktura izvoza in uvoza blaga Slovenije v obdobju 1987 - 1991

v mio USD

	IZVOZ BLAGA	DELEŽ V %			UVOZ BLAGA	DELEŽ V %		
		REPRO	OPREMA	POTR.BLAGO		REPRO	OPREMA	POTR.BLAGO
1987	2762,0	51	13	36	2724,9	68	21	11
1988	3277,9	49	14	37	2912,6	72	17	11
1989	3382,5	47	16	37	3201,3	70	18	12
1990	4118,0	45	16	39	4727,0	63	18	19
1991 / I.TRIM.	990,0	...	...	...	1202,0	67	12	21
II.TRIM.	900,5	...	...	...	1033,7	72	8	20
JAN-DEC	3859,9	...	...	...	4140,5	72	11	17

VIR: Saopštenje ZZS, Beograd, Republiški zavod za statistiko in Republiška carinska uprava Ljubljana.

Blagovni primanjkljaj je v letu 1991 znašal 280,6 milijonov dolarjev, kar je manj kot polovica primerljivega iz leta 1990. Stopnja pokritja uvoza z izvozom blaga (brez poslov oplemenitenja) se je povečala z 89% na 93%. K takšnim rezultatom v blagovni menjavi (brez poslov oplemenitenja) so pripomogla tudi ugodna gibanja pogojev menjave (terms of trade). V prvih sedmih mesecih preteklega leta so se izvozne cene povečale za 10%, uvozne pa za 2%. Gibanja izvoznih cen so bila ugodna zlasti v treh ključnih sektorjih izvoza: a) stroji in transportne naprave, b) proizvodi, klasificirani po materialu ter c) razni končni izdelki, ki skupaj predstavljajo več kot tri četrtine izvoza (glej tabelarno prilogo).

Največ se je povečal izvoz blaga široke porabe, izvoz nepredelanih proizvodov in kemije pa je najbolj pešal. Liberalizacija uvoza po letu 1988 in sočasno krčenje jugoslovanskega

⁴ Podobnih gibanj pa ni bilo pri uvozu opreme. Delež uvoza opreme v skupnem uvozu je v tretjem četrtletju (v času moratorija v skladu z Brionskim sporazumom) precej upadel in se kasneje ni povečal. Med vzroki za takšno krčenje uvoza opreme so: negotovost v procesu lastninjenja podjetij, neugodne razmere za nove investicijske odločitve, previdnost tujcev pri neposrednem investiranju v Slovenijo ter zaprtost tujih finančnih trgov za srednjeročna in dolgoročna posojila.

plačilno sposobnega povpraševanja sta torej najbolj pritiskala, da se proizvodnja blaga široke proizvodnje preusmeri v izvoz.

Storitvena menjava

Celotni prihodki od nefaktorskih storitev so v letu 1991 znašali 1050,5 milijonov dolarjev, odhodki pa 413,8 milijonov dolarjev. Presežek nefaktorskih storitev v višini 636,8 milijonov dolarjev je zadoščal za pokritje primanjkljaja v blagovni menjavi in v faktorskih storitvah. Takšen relativno ugoden rezultat pa je bil dosežen ob sočasnem velikem zmanjševanju storitvene menjave s tujino, predvsem v turizmu, ki je za Slovenijo najpomembnejša postavka pri izvozu storitev. V povprečju je v preteklih letih znašal delež turističnih prihodkov okrog 50% od vseh nefaktorskih, lani pa le 35,7%.

Prihodki od turizma so znašali 374,3 milijone dolarjev, več kot pol manj kot v letu 1990. Število tujih gostov je bilo manjše za 73% in nočitev tujcev za 74%. Vzroka sta znana: vojna v Sloveniji in Hrvaški ter splošna politična negotovost na območju bivše Jugoslavije. Stabiliziranje politične situacije v Sloveniji in morda tudi v sosednji Hrvaški bi lahko pripomoglo k počasni normalizaciji turizma v prihodnjem obdobju. Obisk tujih gostov je že začel naraščati⁵. K večji porabi pri nas jih je stimuliral tudi tečaj tolarja, saj je bil indeks realnega efektivnega deviznega tečaja (upoštevane je menjalniški tečaj) v zadnjem četrtletju lani za nekatere turistične storitve in nočitve že na višji ravni, kot je bil ob sprožitvi stabilizacijskega programa na ravni Jugoslavije v decembru leta 1989.

Tabela 5: Kupna moč tujih gostov iz držav, ki imajo najpomembnejši delež v prihodkih od turizma v letu 1991 po trimesečnih povprečjih *

indeksi (december 89=100)

1991	AVSTRIJSKI ŠILING			NEMŠKA MARKA			ITALIJANSKA LIRA		
	Cene na drobno	Cene storitev	Cene nočitev	Cene na drobno	Cene storitev	Cene nočitev	Cene na drobno	Cene storitev	Cene nočitev
91/ I.	63,3	65,9	66,8	63,2	65,8	66,7	62,7	65,2	66,2
II.	69,1	70,1	70,7	69,0	70,0	70,6	69,1	70,1	70,7
III.	90,8	101,5	108,5	90,7	101,4	108,4	90,3	100,9	107,9
IV.	93,9	111,6	121,6	93,9	111,5	121,6	91,5	108,7	118,6

* Indeks nad/pod 100 pomeni, da je bila kupna moč tujih gostov v Sloveniji za toliko indeksnih točk višja/nizja kot v času sprejetja protiinflacijskega programa Jugoslavije (december 1989).

Odhodki za potovanja v tujino so v letu 1991 znašali 57 milijonov dolarjev, od tega 84% za službena potovanja. Turističnih odhodkov je bilo za 7,8 milijonov dolarjev oziroma 14% potovanj v tujino. Po neto vrednosti je bil turizem kljub slabemu letu še zmeraj

⁵ Število tujih gostov je bilo novembra lani za 63% in decembra za 53% manjše kot leto poprej.

najpomembnejša postavka nefaktorskih storitev, saj je presežek znašal 366,9 milijonov dolarjev.

Prihodki od transportnih storitev so znašali 357,2 milijona dolarjev, odhodki 153,0 milijonov dolarjev in presežek 204,2 milijona dolarjev.

Že omenjenemu tradicionalno velikemu obsegu kooperacijskega poslovanja je potrebno dodati še velik obseg poslov oplemenitenja. Lani je Slovenija imela na tej podlagi 152,8 milijonov dolarjev prihodkov in le 25,6 milijonov dolarjev odhodkov.⁶

Prihodki od faktorskih storitev so znašali 42 milijonov dolarjev, odhodki pa 217,7 milijonov dolarjev. Primanjkljaj v faktorskih storitvah je znašal 175,8 milijonov dolarjev.

Prejete obresti so znašale 23,4 milijone dolarjev oziroma 55,8% faktorskih prihodkov, izvoz dela oziroma investicijska dela v tujini 8,4 milijona dolarjev in vnos dobička iz direktnih investicij v tujini 10,2 milijona dolarjev.

Na plačila obresti odpade 66,4% faktorskih odhodkov. V primerjavi z letom 1990 so bila za 17,8% manjša. Preostali del faktorskih odhodkov so bila plačila za patente, licence, transfer dobička iz direktnih investicij v Sloveniji in zakup opreme.

V letu 1991 je imela Slovenija za 49,6 milijonov dolarjev pritoka deviz z enostranskimi transferji, od tega 56,4% uradnih.

---

⁶ Podatki o poslih oplemenitenja temeljijo na plačilni osnovi. Z drugimi besedami to pomeni, da ne vključujejo tistih poslov oplemenitenja, ki so bili plačani z blagom. Ocenjujemo, da je takšnih poslov okrog 30%.

Tabela 6: Tekoči del plačilne bilance Slovenije v obdobju januar-december 1991 po trimesečjih

Trimesečje	I.	II.	III.	IV.	1991
	V MIO USD: predznak (-) kaže na debet				
TEKOČE TRANSAKCIJE	-64.47	-14.60	199.65	104.31	224.88
1. Trgovinska bilanca	-211.99	-134.47	92.82	-32.13	-285.75
1.1. Izvoz blaga, f.o.b.	990.02	899.20	853.76	1,111.75	3,854.75
1.2. Uvoz blaga, c.i.f.	-1,202.00	-1,033.66	-760.94	-1,143.89	-4,140.50
2. Nefaktorske storitve	173.89	156.55	142.03	164.32	636.79
2.1. Prihodki nef. sto.:	281.21	276.64	241.23	251.47	1,050.54
Transport	108.70	118.35	79.83	50.27	357.15
Potovanja	68.97	79.22	92.87	133.64	374.71
Oplemenitenje	49.07	33.96	34.35	35.43	152.81
Drugo	54.47	45.11	34.17	32.13	165.88
2.2. Odhodki nef. sto.:	-107.32	-120.09	-99.20	-87.15	-413.75
Transport	-41.23	-47.07	-33.28	-31.40	-152.98
Potovanja	-15.08	-16.77	-10.60	-14.57	-57.01
Oplemenitenje	-4.77	-9.62	-5.25	-5.98	-25.64
Drugo	-46.23	-46.63	-50.07	-35.20	-178.12
3. Faktorske storitve	-40.46	-49.66	-44.77	-40.87	-175.76
3.1. Prihodki f. sto:	12.35	9.72	7.14	12.76	41.96
Prihodki od dela	3.40	1.96	2.29	0.75	8.40
Prihodki od kapitala	8.95	7.76	4.85	12.01	33.57
3.2. Odhodki f. sto.:	-52.80	-59.38	-51.91	-53.62	-217.71
Prihodki od kapitala	-52.80	-59.38	-51.91	-53.62	-217.71
4. Enostranski transferi	14.08	12.97	9.57	12.99	49.61
4.1. Zasebni transferi	6.03	3.74	1.94	3.36	15.07
V Slovenijo	6.03	3.74	1.94	3.36	15.07
Iz Slovenije v tujino	-	-	-	-	-
4.2. Uradni transferi	8.05	9.23	7.64	9.63	34.54
V Slovenijo	8.05	9.23	7.64	9.63	34.54
Iz Slovenije	-	-	-	-	-

Vir: Banka Slovenije

Kreditni odnosi s tujino in mednarodne devizne rezerve

Kreditni posli s tujino so se lani močno skrčili, predvsem na strani pritoka kapitala. Črpanje srednje- in dolgoročnih kreditov se je v primerjavi z letom 1990 več kot prepolovilo. Od 147,6 milijonov dolarjev črpanj srednje- in dolgoročnih kreditov so bili deleži:

- uradnih kreditorjev (vlad in državnih agencij) 45%,
- komercialnih bank 29%,
- drugih zasebnih kreditorjev, brez garancij 26%.

V zadnjem trimesečju je znašal pritek tujih srednje- in dolgoročnih kreditov le 13,2 milijona dolarjev. Razlog je bila začasna ustavitev možnosti črpanja srednje- in dolgoročnih kreditov zaradi povečanega političnega tveganja, nerešeno vprašanje jugoslovanskega dolga in dejstvo, da se je Slovenija sicer osamosvojila, ni pa še bila mednarodno priznana. Sočasno so bile anuitete ob dospetju redno poravnane. Odplačila glavnice so znašala 196,8 milijonov dolarjev. Neto odtok kapitala iz srednje- in dolgoročnih kreditov je znašal 49,2 milijona dolarjev.

Neposredne tuje naložbe v Sloveniji so se v letu 1991 povečale za 64,9 milijonov dolarjev, od tega pretežni del (58%) po denarni osamosvojitvi. Neposredne naložbe Slovenije v tujini so se lani povečale za 23,5 milijonov dolarjev, od tega najmanj (le 14,5%) v zadnjem četrtletju. Neto pritek kapitala iz neposrednih naložb je znašal 41,3 milijone dolarjev.

Neto odtok kratkoročnega kapitala je znašal 225,1 milijon dolarjev. K temu je največ prispevalo zmanjšanje kratkoročnih obveznosti do tujine bančnega sektorja ter zmanjšanje terjatev do tujine nebančnega sektorja. Največji odtok je bil v prvem trimesečju, v nadaljevanju leta pa se je zmanjševal.

Odtok kratkoročnega kapitala v bančnem sektorju je v celem lanskem letu znašal 66 milijonov dolarjev, 88% za zmanjšanje kratkoročnih obveznosti in 12% za zmanjšanje terjatev. V nebančnem sektorju je lani znašal odtok 159,1 milijon dolarjev, od tega 99% za zmanjšanje terjatev do tujine. Takšne spremembe odražajo prerazporeditev dolžniško upniških odnosov do tujine med bančnim in nebančnim sektorjem, kjer so vključeni tudi posli z občani.

Posebnost Slovenije je (tudi po osamosvojitvi), da imajo občani možnost varčevati na deviznih računih in hranilnih knjižicah, ki so izplačljive v domačih bankah v tujem denarju. V denarnem sistemu v Jugoslaviji je bil tovrstni način varčevanja prevladujoč. Tokovi, ki so bili povezani s tem varčevanjem, so vplivali tudi na devizni trg in kratkoročno zadolženost bančnega in nebančnega sektorja do tujine⁷. Dvigovanje tuje gotovine z deviznih hranilnih vlog v slovenskih bankah je bilo v omejenih zneskih možno do marca, ko je bilo praktično ustavljeno, povsem pa ukinjeno ob koncu junija 1991, ko je bila likvidnost bank do tujine najbolj kritična.

---

⁷ Dvigovanje tuje gotovine občanov (rezidentov) z deviznih računov v poslovnih bankah v plačilni bilanci obravnavamo kot povečanje terjatev nebančnega sektorja in zmanjšanje terjatev bančnega sektorja do tujine. V primeru odkupa tuje gotovine od občanov se zmanjšajo terjatve nebančnega sektorja in povečajo terjatve bančnega sektorja do tujine (ali porastejo mednarodne devizne rezerve).

Tabela 7: Tokovi kapitala, transfer sredstev in spremembe deviznih rezerv Slovenije
v milijonih USD

	1991	1991/Q4
1. Črpanja sred. in dolg. kredit.	147.6	13.2
2. Odplačila sred. in dolg. kred.	196.8	56.9
3. Kratk. krediti (neto)	-225.1	-20.7
NETO TOK (1-2+3)	-274.3	-64.4
4. Odplačila obresti	144.6	31.5
NETO TRANSFER (1-2+3+4)	-418.9	-95.9
SERVISIRANJE DOLGA (2+4)	341.4	88.4
4. Kreditiranje tujine	7.6	14.5
-dani krediti	62.6	2.2
-vrnjeni krediti	70.2	16.7
5. Sprememba medn. dev. rezerv *	-118.9	-118.9

* Predznak (-) pomeni povečanje.

Liberalizacija deviznega trga je v zadnjem trimesečju lanskega leta omogočila odkup (in prodajo) tujih valut od občanov. V novembru lani je bilo odkupljeno za 42,1 milijon dolarjev tuje gotovine, v decembru pa se je zaradi privatizacije stanovanjskega sklada krepko povečal odkup, ki je znašal 124,5 milijonov dolarjev. V celem letu 1991 je bilo od občanov odkupljeno v neto vrednosti 115,9 milijonov dolarjev tuje gotovine, kar je precej prispevalo k rasti deviznih rezerv centralne banke.

S kreditiranjem je iz Slovenije odteklo 274,3 milijone dolarjev, od tega v zadnjem trimesečju lanskega leta (po denarni osamosvojitvi) 24,5%. Skupen neto transfer sredstev v tujino je znašal kar 418,9 milijonov dolarjev, od tega 22,9% v zadnjem trimesečju.

Tabela 8: Stanje dolga Slovenije do tujine*

v milijonih USD

	31.12.1990		31.12.1991	
	znesek	delež	znesek	delež
1. Srednje- in dolgoročni dolg	1.811,6	100	1.764,8	100
- oprema	678,9	38	622,2	35
- repromaterial	58,0	3	44,3	3
- finančni	274,0	15	298,6	17
- refinanciranje (vlade)	325,4	18	312,0	18
- refinanciranje (banke)	472,3	26	466,4	26
- ostalo	-	-	21,3	1
2. Kratkoročni krediti	136,5	-	97,7	-
3. SKUPAJ	1.948,1	-	1.862,5	-

* V stanje ni vključen nerazporejen dolg Jugoslavije.

V lanskem letu so slovenska podjetja izvozila v tujino (brez upoštevanja bivših republik Jugoslavije) za 62,6 milijonov dolarjev blaga na srednje- in dolgoročni kredit. Vrnjenih je bilo za 70,2 milijona dolarjev glavnice po danih kreditih. Stanje kreditov, ki jih je Slovenija dala tujini, je je konec decembra leta 1991 znašalo 418 milijonov dolarjev.

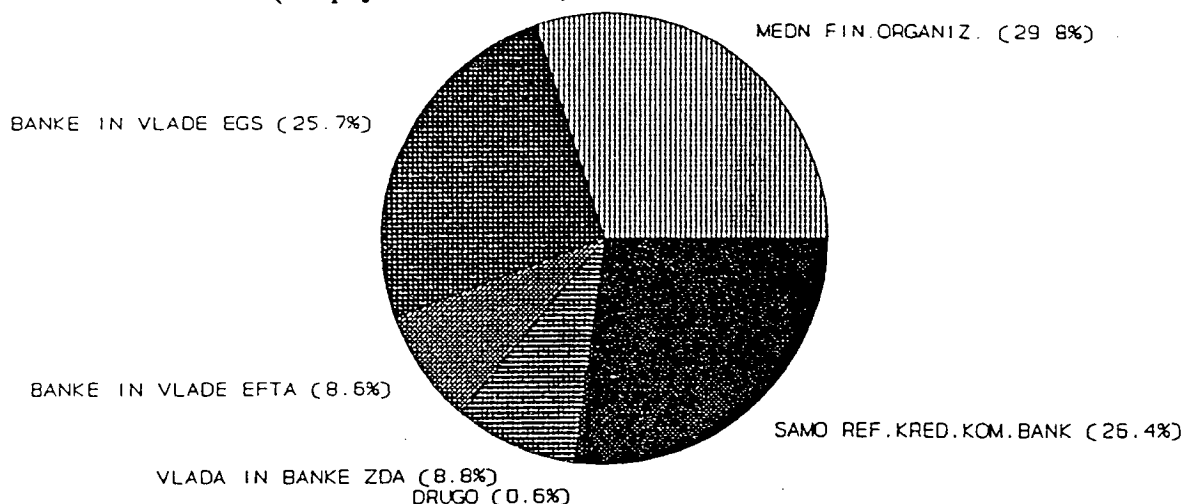
Dolg Slovenije do tujine se je zmanjšal za 46,8 milijonov dolarjev. Stanje srednje- in dolgoročnega dolga Slovenije do tujine je znašalo konec lanskega leta 1764,8 milijonov dolarjev. V ta znesek ni všteti dolg na ravni Jugoslavije, ki bo razdeljen na posamezne republike z delitveno bilanco (terjatev in obveznosti).⁸

Pretežni del obveznosti Slovenije je dolg do mednarodnih finančnih organizacij. Na drugem mestu so komercialne banke (ameriške, evropske in japonske), na tretjem pa vlade (EGS, EFTA in ZDA).

Z refinanciranjem kreditov pri komercialnih bankah je bila Slovenija konec lanskega leta dolžna 466,4 milijone dolarjev ali dobrih 26% celotnega dolga. Refinanciran dolg pri vladah je znašal 312 milijonov dolarjev oziroma 18% od srednje- in dolgoročnega dolga Slovenije.

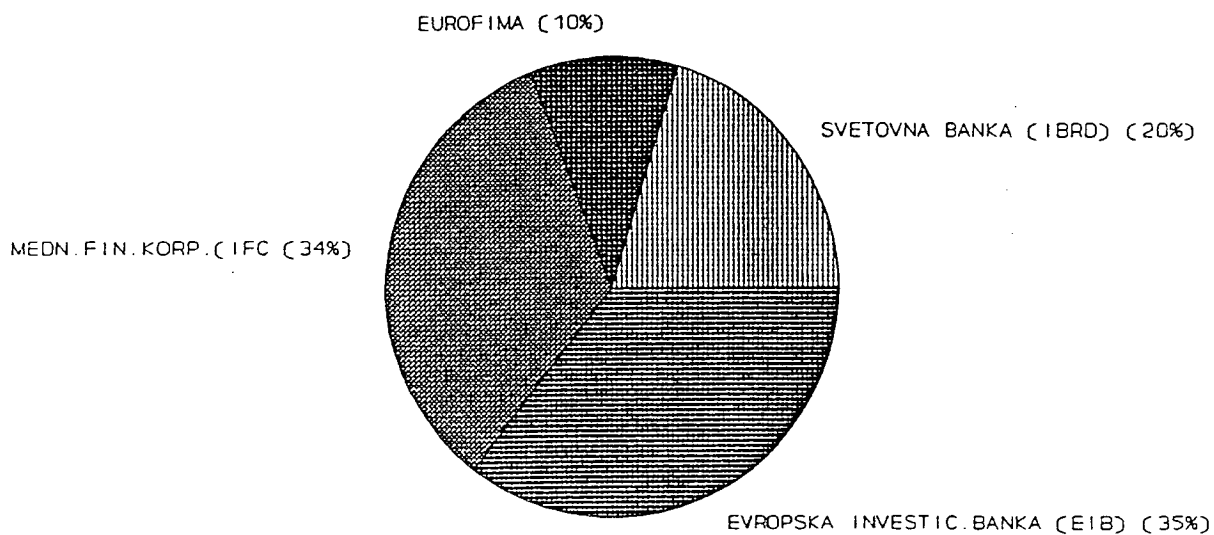
⁸ Stanje srednje- in dolgoročnega dolga Jugoslavije do tujine do konvertibilnega področja je znašalo dne 30. junija 1991 14226 milijonov dolarjev. V ta dolg je všteti tudi dolg Slovenije, ki je takrat znašal 1631 milijonov dolarjev. Ker se je v preteklih letih Jugoslavija (federacija) zadolževala na konvertibilnem področju, je nastal federalni dolg, ki ni razporejen po republikah na znane dolžnike. Tovrstni dolg je 30. junija 1991 znašal 3088 milijonov dolarjev. Slovenija je predlagala zvezni jugoslovanski vladi oziroma zveznemu parlamentu delitev tega dolga že maja 1991, in sicer na podlagi upoštevanja deleža posameznih republik v skupnem dolgu (delež Slovenije pribl. 15%). Zvezne oblasti na predlog niso odgovorile.

Slika 5: Stanje srednje- in dolgoročnega dolga Slovenije po upnikih⁹ dne 31. 12. 1991 (skupaj 1764.8 mio \$)

Zadolženost Slovenije pri mednarodnih finančnih organizacijah je konec leta 1991 znašala 525,3 milijone dolarjev, pri čemer je bilo neporabljenih za 207,7 milijonov dolarjev kreditov. Slovenija se je najbolj zadolžila pri Evropski investicijski banki in Mednarodni finančni korporaciji. Slabo je črpala odobrene kredite pri Svetovni banki, saj je bilo konec lanskega leta neuporabljenih za 126,0 milijonov dolarjev že odobrenih kreditov, pretežno zaradi zmanjševanja investicijske dejavnosti.

Slika 6: Stanje in struktura srednje- in dolgoročnega dolga Slovenije do mednarodnih finančnih organizacij (skupaj 525.3 mio \$)

⁹ Pri vladah je vključen dolg z refinanciranjem in brez njega.

Devizna dobroimetja pooblaščenih bank v tujini so pred denarno osamosvojitvijo znašala 208,2 milijona dolarjev, medtem ko mednarodnih denarnih rezerv centralne banke ni bilo. Od začetka denarne osamosvojitve do konca decembra leta 1991 so se devizna dobroimetja pooblaščenih bank v tujini povečala za 73,8 milijonov dolarjev, mednarodne devizne rezerve Banke Slovenije pa za 118,9 milijonov dolarjev. Tako so dobroimetja pooblaščenih bank in mednarodne devizne rezerve Banke Slovenije konec leta 1991 znašale 400,9 milijonov dolarjev. Zadoščale so za vsaj 2.4 mesečna plačila uvoza blaga v 1991. letu.

RAZMERE V DINARSKEM DENARNEM OKOLJU V OBDOBJU DO UVEDBE LASTNEGA DENARJA

Restriktivna denarna politika Narodne banke Jugoslavije, ki naj bi v zadnjem četrtletju leta 1990 pomagala rešiti Markovičev stabilizacijski program, je še pred začetkom leta 1991 doživela zlom. Najprej sta Srbija in Črna gora nezakonito vdrla v monetarni sistem Jugoslavije s tem, da sta nepooblaščenim emitirali primarni denar. Namesto da bi Narodna banka Jugoslavije ukrepala s sankcijami, je vzete kredite legalizirala. Povečala je možnost črpanja likvidnostnih kreditov in nadaljevala s cenanim kreditiranjem selektivnih namenov. Izraziteje kot prej se je neposredno pri Narodni banki Jugoslavije zadolževala tudi federacija, ki ni izpolnila obveznosti do bank iz naslova deponiranih deviz občanov pri Narodni banki Jugoslavije. Zato je ob naglem zmanjševanju deviznih vlog občanov Narodna banka Jugoslavije morala kreditirati banke za ohranjanje tekoče likvidnosti. Poleg tega je Narodna banka Jugoslavije proračunu odobrila več neposrednih kreditov, predvsem za potrebe vojske.

Takoj po uveljavitvi Zakona o Banki Slovenije je 27.6.1991 Svet guvernerjev Narodne banke Jugoslavije prepovedal odobravanje kreditov iz primarne emisije bankam iz Republike Slovenije. S tem bi bile banke prikrajšane za več kot polovico (približno 5,8 milijard dinarjev) celotnega likvidnostnega potenciala, ki bi jim sicer bil razpoložljiv v okviru veljavnih ukrepov denarne politike Narodne banke Jugoslavije. V razmerah visoke inflacije je obstajala nevarnost, da bi se relativno ugodna likvidnost bank hitro izčrpala, kar bi lahko ogrozilo redno poravnavanje dinarskih obveznosti bank. Zato je bila Banka Slovenije prisiljena samostojno izvajati ukrepe denarne politike, ki so omogočali uravnavanje likvidnosti bank. Pri tem je Banka Slovenije v celoti spoštovala ukrepe denarne politike, ki jih je sprejel Svet guvernerjev NBJ.

Upoštevanje pogojev denarne politike Narodne banke Jugoslavije je bankam v Republiki Sloveniji omogočalo visoko dinarsko likvidnost. Na drugi strani pa je bil zaradi ukrepov, ki so delno nevtralizirali kreiranje primarnega denarja (obvezna rezerva, obvezni blagajniški zapisi), povprečen obseg imobiliziranih sredstev slovenskih bank na računih pri Narodni banki Jugoslavije v juniju večji za 167%, v septembru pa za 204% od povprečnega obsega teh sredstev v januarju.

Tabela 9: Likvidnost bank v Sloveniji po posameznih mesecih (do denarne osamosvojitve)

v milijonih din

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul*	avg*	sep*
Povprečno stanje:									
- žiro računi bank	400,4	544,8	489,2	688,5	1224,0	1411,5	846,3	1024,6	1179,9
- blagajna bank	331,1	296,4	308,5	327,5	349,1	369,8	484,1	422,1	431,7
- izločena obvezna rezerva	1411,6	1487,6	1570,5	1648,0	1832,8	2107,6	2227,6	2332,1	2525,6
- obvezni blagajniški zapisi	988,9	2033,7	2864,2	2270,2	2787,5	2569,9	3556,8	4363,2	4487,2
- blagajniški zapisi NBJ	1,4	51,3	18,5	50,8	166,3	1099,4	60,0	0,0	0,0

Vir: - Desetdnevna poročila o kreditih iz primarne emisije

- Dnevni podatki bank

* Obdobje, ko je Banka Slovenije samostojno izvajala ukrepe denarne politike Narodne banke Jugoslavije.

Spremljanje gibanja denarnih agregatov za Republiko Slovenijo v obdobju, ko je le-ta bila še vključena v dinarsko denarno območje, je omejeno. Vse do zamenjave dinarjev s tolarji namreč ni bilo mogoče spremljati obsega gotovine v obtoku. Iz bilanc bank (glej tabelo 10) je vseeno mogoče oceniti, da so se denarni agregati, definirani kot finančne obveznosti bank do gospodarstva in občanov (torej razen do vladnega sektorja), do septembra realno zmanjšali za 22,6%, kar je posledica upadanja gospodarske aktivnosti in zmanjšanja povpraševanja po denarju zaradi inflacije.

Kljub visoki likvidnosti slovenskih bank pa so zakonske omejitve glede obsega kapitala preprečevale obsežnejšo kreditno aktivnost in s tem kreiranje knjižnega denarja. Banke namreč niso smele povečati obsega rizičnih naložb prek šestnajstkratnika jamstvenega kapitala, oziroma niso smele preseči doseženega razmerja, če je le-to že doseglo zakonsko določeno mejo. Poleg tega so morale banke za kontaminirane kredite oblikovati rezervacije. Vse to je v razmerah padajoče gospodarske aktivnosti in ob vse večjem riziku poslovanja slovenskih podjetij s partnerji na območju bivše Jugoslavije pomenilo vse manj finančno sposobnih kreditojemalcev, kar je bankam onemogočalo povečevati kredite v skladu z razpoložljivo likvidnostjo. To je glavni razlog, da ob opisani denarni politiki Narodne banke Jugoslavije ni prišlo do nenadzorovane rasti cen v Republici Sloveniji.

Tabela 10: Bilanca poslovnih bank s sedežem v Republiki Sloveniji

stanje v milijonih din

	31.12.1990	31.3.1991	30.6.1991	30.9.1991
A NETO TUJA AKTIVA	-15.827	-22.288	-33.175	-31.649
1. Neto mednarodne rezerve	-768	-2.087	-3.667	-3.580
2. Neto srednje- in dolgoročni dolg do tujine	-15.059	-20.201	-29.508	-28.069
B NETO DOMAČA AKTIVA	61.003	74.482	102.180	104.530
1. Rezerve bank	2.389	2.705	2.676	5.330
2. Neto krediti vladi	-3.631	-4.525	-4.296	-8.424
3. Krediti nevladnemu sektorju	46.687	52.844	70.441	76.318
- krediti podjetjem	41.471	47.115	63.354	68.154
- krediti občanom	5.216	5.729	7.087	8.164
4. Neto krediti ostali Jugoslaviji	20.478	27.894	41.106	40.394
- kratkoročni	21.426	28.958	40.730	40.366
- srednje- in dolgoročni	-948	-1.064	376	28
5. Neto druga aktiva	-4.920	-4.437	-7.747	-9.087
- medbančni odnosi	4.460	5.837	6.019	5.308
- osnovna sredstva in investicije	10.573	9.541	9.814	10.111
- kapital in rezerve	-21.503	-22.143	-27.883	-33.401
- ostalo	1.550	2.329	4.302	8.895
C FINANČNE OBVEZNOSTI (C=A+B)	-45.176	-52.194	-69.004	-72.881
1. Depozitni denar (brez vladnega sektorja)	-9.849	-12.325	-14.369	-16.137
2. Hranilne in vezane vloge	-33.688	-37.829	-49.101	-50.496
3. Ostale vloge	-980	-1.716	-2.089	-1.864
4. Vrednostni papirji	-659	-323	-3.446	-4.384
KOMISIJSKI POSLI	-36	-19	-35	-36

Vir: Mesečne bilance bank

B) DENARNA IN TEČAJNA POLITIKA BANKE SLOVENIJE

Ukrepi denarne in tečajne politike Banke Slovenije po denarni osamosvojitvi so bili odraz potrebe po vzpostavitvi instrumentov denarne politike v pogojih izjemno visoke likvidnosti bank in dejstva, da Banka Slovenije v začetku ni razpolagala z deviznimi rezervami.

Pri vzpostavitvi instrumentov denarne politike je bilo potrebno onemogočiti povečanje globalne likvidnosti bank nad doseženo v septembru 1991. Presežno likvidnost bank je bilo nato potrebno nevtralizirati tako, da ne bi povzročala devalvacijskih pritiskov. Hkrati je bilo za oblikovanje deviznih rezerv pri Banki Slovenije potrebno likvidnost bank še dodatno zmanjšati, povečan obseg primarnega denarja zaradi nakupov deviz pa sproti sterilizirati. Razen tega je bilo visoko raven obvezne rezerve bank pri Banki Slovenije nujno skržiti na v svetu normalno in za banke sprejemljivo raven zaradi zmanjšanja stroškov finančnega posredovanja.

ZNIŽEVANJE PRESEŽNIH REZERV BANK IN SALDIRANJE KREDITOV BANKAM Z DELOM OBVEZNIH REZERV

Zaradi restriktivne usmeritve denarne politike s ciljem zmanjšati obseg primarnega denarja in terjatev centralne banke, kakor tudi zaradi nepopolnih podatkov o obsegu zamenjane gotovine je svet banke do konca oktobra zamrznil bančne naložbe. Sočasno je linearno zmanjšal aktivne in pasivne obrestne mere, določene v pogodbah, z namenom, da hitro izčrpa potencialno zelo nevarno likvidnost bank. Pri tem je konvertirane pasivne obrestne mere omejil navzdol, aktivne pa navzgor. Pripisovanje obresti oziroma revalorizacija stanj bančnih obveznosti in terjatev je bila iz istih razlogov prepovedana.

Eskontna mera je bila določena v višini 25%. Ta instrument je bil po svoji vsebini le analitično določena stopnja, ki naj bi do pričetka vodenja normalne denarne politike omogočala zadostno in konsistentno zmanjšanje vseh obrestnih mer, s čimer bi iz bančnega sistema izčrpali presežno likvidnost.

Prvi ukrepi, povezani z oblikovanjem bodočega instrumentarija Banke Slovenije za uravnavanje denarja v obtoku, so začeli veljati že 11. oktobra 1991, in sicer sklep o obračunavanju, izločanju in uporabi obvezne rezerve bank, sklep o načinu določanja reeskontnih kvot in sklep o dajanju reeskontnih in lombardnih kreditov.

S sklepom o minimalnih rezervah so se:

- začasno povečale stopnje obvezne rezerve na nebančne vloge do treh mesecev s 6,9% na 20% in znižale za vloge nad tremi meseci s 5,5% na 5%;
- prenehal je veljati sklep NBJ o načinu ohranjanja minimalne likvidnosti bank, kar je pomenilo ukinitve obveznih blagajniških zapisov;
- določena je bila obveznost, da mora znesek izločenih sredstev v dnevnom povprečju pokriti obračunano obveznost. Obvezno rezervo so lahko banke uporabljale za zagotavljanje dnevne likvidnosti s prenosom teh sredstev na svoj žiro račun.

Prva dva ukrepa sta bila kompenzacijska. Za 13 odstotnih točk povečana obvezna rezerva je nevtralizirala sproščena sredstva iz obvezno vpisanih blagajniških zapisov, ki jih je do tedaj Narodna banka Jugoslavije predpisovala na račun zmanjševanja obvezne rezerve. To politiko je NBJ vodila zato, da je bankam povečala osnovo za črpanje likvidnostnih kreditov iz primarne emisije za neto zmanjšanje deviznih vlog občanov.

Tretji ukrep je predstavljal korak približevanja zahodnim standardom obravnavanja rezerv bank, kjer se v večini primerov med rezerve vključujejo le transferabilna sredstva bank v depozitu pri centralni banki in gotovina v blagajnah bank. Presežki skupnih rezerv nad zahtevanim povprečjem se obravnavajo kot sredstva, ki so sposobna denarne multiplikacije (v odvisnosti od gotovinskega količnika in ravni potrebnih rezerv). To pomeni, da so vsa zatečena stanja na žiro računih slovenskih bank s 14. oktobrom pridobila vsebino presežnih rezerv.

Sklepa o reeskontnih kvotah ter o reeskontnih in lombardnih kreditih sta začrtala emisijsko politiko Banke Slovenije. Banke odslej lahko črpajo kredite le na podlagi avaliranih menic, komercialnih zapisov, menic in drugih tujih vrednostnih papirjev ali ob zastavi obveznic Republike Slovenije in blagajniških zapisov Banke Slovenije, pri čemer je znesek kredita lahko največ 60% nominalne vrednosti teh papirjev. Maksimalni obseg kvote po bankah je bil določen glede na njeno kapitalno moč (korigirani jamstveni kapital).

Ob koncu oktobra je Banka Slovenije znižala stopnje obvezne rezerve z 20% na 7% na nebančne vloge do treh mesecev, s čimer so se bankam sprostila sredstva, ki so jih morale isti dan porabiti za vračilo posebnega likvidnostnega kredita iz primarne emisije. To je kredit, s katerim se je v dinarskem denarnem sistemu likvidnostno pokrivalo zmanjšanje deviznih prihrankov prebivalstva pod stanja deponiranih deviz občanov pri NBJ. Stanje tega kredita je znašalo 5.353 milijonov tolarjev.

Da bi zmanjšala presežne rezerve bank, je Banka Slovenije istočasno znižala reeskontno kvoto s 6.389 milijonov na 3.300 milijonov tolarjev. Zaradi različnih likvidnostnih učinkov navedenih ukrepov po bankah je bil bankam dan desetdnevni prilagoditveni rok.

Reeskontna kvota se je v novembru 1991 znižala še dvakrat, v sredini meseca na 2.500 milijonov tolarjev in 29. novembra na 1.800 milijonov tolarjev. To zmanjšanje je bilo delno nevtralizirano z možnostjo, da banke začasno prodajo obveznice Republike Slovenije Banki Slovenije.

Kako so se sprejeti ukrepi denarne politike Banke Slovenije, kot tudi predhodno navedene denarne politike Narodne banke Jugoslavije, odrazili po posameznih instrumentih denarne politike, je prikazano v tabeli 1) tabelarne priloge.

POSTOPNA UREDITEV DENARNIH RAZMER

Restriktivna usmeritev denarne politike je vplivala na zmanjšanje rasti denarnih agregatov (razen sezonsko specifičnega decembra), s tem pa tudi na zmanjševanje stopenj rasti cen in dohodkov. Varčevanje prebivalstva v obliki tolarskih vlog je pospešeno naraščalo iz dveh razlogov. Ob zniževanju stopnje rasti cen in ob stabiliziranem tečaju tolarja je tovrstno varčevanje postalo zaradi revalorizacije bolj donosno od naložb v devize. Istočasno je bil sprejet zakon, ki je občanom omogočil odkup družbenih stanovanj. V številnih primerih so občani devizne prihranke zamenjali v tolarje, te pa vezali za čas do plačila kupnine. Devizne vloge občanov v bankah so v pogojih, ko banke teh niso bile sposobne izplačevati, ostale realno skoraj nespremenjene, tako da nominalne spremembe odražajo predvsem spremembe tečajev.

Tabela 11: Denarni agregati v Republiki Sloveniji

v milijonih tolarjev

	31.10.1991	30.11.1991	31.12.1991
Primarni denar:	18.489	12.389	15.925
- gotovina v obtoku	8.117	7.563	9.152
- blagajna bank	476	696	617
- žiro računi bank	2.472	151	595
- obvezne rezerve bank	7.411	3.962	5.494
- depoziti nebančnega sektorja pri Banki Slovenije	13	17	67
Denarna masa (M1):	36.104	33.693	38.912
- knjižni denar v bankah*	27.974	26.113	29.693
- gotovina v obtoku	8.117	7.563	9.152
- depoziti nebančnega sektorja pri Banki Slovenije	13	17	67
Hranilne tolarske vloge prebivalstva	6.812	8.884	15.952
Devizne vloge prebivalstva	43.581	46.541	50.214
Devizna sredstva gospodarstva	4.170	5.453	4.161
Vezani in omejeni depoziti	18.587	17.887	21.898

Vir: Bilanca Banke Slovenije,
Desetdnevno poročilo o knjigovodskem stanju sredstev in plasmajev bank v RS.

* Upoštevan je tudi knjižni denar javnega sektorja.

V mesecu decembru 1991 je prišlo do postopne zaostritve likvidnosti bank, in sicer na račun visokega, sezonsko značilnega povečanja povpraševanja po denarju, predvsem po knjižnem denarju, in v nekoliko manjši meri po gotovini. Pri zapolnjevanju manjkajoče tolarske likvidnosti so se banke posluževale predvsem prodaje razpoložljivih presežkov deviz, pridobljenih od občanov, ki so odkupovali družbena stanovanja.

Tabela 12: Glavni tokovi kreiranja in umika primarnega denarja

spremembe v milijonih tolarjev

	oktober	november	december
Neto nakupi (+) deviz	+886	+1.777	+2.434
Povečanje (-) neto depozitov bank	-1.068	-1.521	-832
Povečanje (-) gotovine v obtoku	-25	+554	-1.589
Ostalo ($\pm$)	+207	-810	-13

LEGENDA:

(+) pomeni kreiranje primarnega denarja

(-) pomeni umik primarnega denarja

MEHANIZMI POLITIKE DRSEČEGA DEVIZNEGA TEČAJA

Zaradi prenehanja intervencij NBJ na deviznem trgu in precenjenega tečaja dinarja ob začetku leta 1991 je bilo v Sloveniji potrebno sprejeti (marca 1991) posebno sistemsko ureditev plačevanja v tujino. Ta je prepuščal izvozniku 70% deviz od izvoza, preostalih 30% pa je izvoznik moral prodati banki za t. i. skupne potrebe. Lastne devize je izvoznik lahko porabil za plačilo uvoza, lahko pa jih je prodal v obliki uvoznih pravic (evidenčne devizne pravice ali EDP) drugemu uvozniku neposredno ali na borzi. Za del deviz, ki jih je izvoznik moral prodati banki, je naknadno prejel stimulacijo v višini povprečne cene prodanih uvoznih pravic. Izvoz, spodbujan¹⁰ s tržno oblikovanim tečajem dinarja, je sicer prispeval k blaženju neugodnih trendov v menjavi s tujino¹¹, vendar zaradi splošne gospodarske recesije sam po sebi ni uspel povečati obsega transakcij s tujino.

Pri vzpostavljanju začetnega instrumentarija na tolarskem in deviznem področju po izvršeni denarni osamosvojitvi je Banka Slovenije morala upoštevati narodno-gospodarske omejitve ter zatečeno stanje v gospodarstvu. Glavne omejitve so bile:

1. Banka Slovenije ni imela deviznih rezerv, da bi lahko intervenirala na deviznem trgu;
2. V skrajno nestabilnih gospodarskih razmerah ni bilo mogoče določiti eksplicitnih plačilnobilančnih ciljev. Začetno postavljen tečaj je stimuliral izvoz. Novo tečajno razmerje 1 DEM = 32 SLT je bilo za dobrih 10% nad takratno stimulacijo na borzi EDP (1 DEM = 29 YUD).

¹⁰ Izvoz je bil deležen spodbud že oktobra 1990, ko je bila za izvoznike izdana emisija državnih obveznic v dinarski protivrednosti 220 milijonov mark, da bi ublažila posledice tečajne politike bivše zvezne vlade.

¹¹ Poleg tega je Slovenija začela v juliju sama določati tečaj za tujo gotovino, da bi stimulirala pritek deviz od turizma.

3. Na področju cen je bil položaj gospodarstva pred denarno osamosvojitvijo podoben tistemu iz prve polovice leta 1989. Pretežni del gospodarstva je oblikoval cene z upoštevanjem inflacije.
4. Z zaporo pretoka blaga iz drugih republik so se pojavili novi monopoli, ki so precej prispevali k rasti cen tako v četrletju pred osamosvojitvijo, kakor tudi v četrletju po osamosvojitvi. To potrjujejo tudi bistveno hitrejša rasti cen proizvajalcev od cen na drobno.
5. Denarna osamosvojitvev ni rešila hipoteke hranilnih vlog denominiranih v tujem denarju v poslovnih bankah.

V takih razmerah je bil ukinjen plačilni sistem s tujino prek evidenčnih deviznih pravic (EDP), sočasno pa postavljen novi sistem plačevanja. Končni uporabniki deviznega pritoka so morali 30% od vsakega deviznega pritoka odprodati (prek poslovnih bank) Banki Slovenije po dnevnem deviznem tečaju. Po tem tečaju je Banka Slovenije tudi prodajala devizna sredstva za uporabnike proračuna.

Končni uporabnik deviznega pritoka je lahko 70% uporabil za lastno plačilo v tujino v roku 48 ur. Po 48 urah je moral končni uporabnik deviznega pritoka odprodati devize banki, s prednostno pravico reodkupa.

Do prve spremembe v smeri liberalizacije je prišlo že konec oktobra z:

- a) odpravo obvezne odprodaje odkupljene tuje gotovine v menjalnicah Banki Slovenije,
- b) odpravo obveznosti, da končni uporabnik deviznega pritoka uporabi le-tega le za lastne potrebe plačevanja v 48 urah, in z uvedbo opcije, da jih v tem roku proda,
- c) odpravo pravice prednostnega odkupa neporabljenih deviz.

Od 12. decembra je bila ukinjena obvezna 30% prodaja deviz, tako da so izvozniki razpolagali s celotnim ustvarjenim deviznim pritokom, ki so ga lahko odprodali po prosto oblikovanem deviznem tečaju. S tem je prišla na trg celotna ponudba deviz pod izenačenimi pogoji. Banka Slovenije je še naprej opravljala plačilni promet s tujino za uporabnike, ki so financirani iz proračuna. Za ta namen je kupovala devize na trgu po prosto oblikovanem tečaju.

Z denarno osamosvojitvijo je bil liberaliziran vnos deviz. Dovolj visok tečaj v kombinaciji z restriktivno denarno politiko je povzročil, da je bil v zadnjem četrletju saldo plačil na podlagi tekočih transakcij plačilne bilance visoko pozitiven (192,5 milijonov USD ali polovico salda iz leta 1991).

Politika carinske zaščite je ostala nespremenjena v prvem četrletju denarne osamosvojitve glede na veljavno jugoslovansko zakonodajo. Poslovanje z drugimi republikami je oproščeno posebnih uvoznih davščin, če je uvoženo blago iz teh republik tudi po izvoru iz teh republik. Ostala je le posebna davščina za carinsko evidentiranje (1%).

Omejitev na strani povpraševanja po devizah na deviznem trgu je predstavljalo predvsem pomanjkanje tolarjev zaradi restriktivne denarne politike.

Začetni tečaj tolarja je bil določen na ravni, ki je omogočala ravnovesje v plačilni bilanci. Javno objavljane tečajeve je prevzela Banka Slovenije¹², pri čemer je bil v prvi vrsti namenjen računovodskim potrebam in določanju osnove za carinske dajatve. Ob tem so se kupoprodaje deviz odvijale po tečajih, oblikovanih na prostem (medpodjetniškem in medbančnem) deviznem trgu.

Tabela 13: Indeks realnega efektivnega deviznega tečaja od decembra 1989 do konca leta 1991

indeksi (MAJ 88=100)

	A	B	C
1989/ D	90,6	77,1	90,6
1990/ Q1	67,2	69,5	67,2
Q2	62,6	69,9	62,6
Q3	60,8	69,1	60,8
Q4	52,2	62,7	52,2
1991/ Q1	63,7	73,8	59,2
Q2	80,5	89,8	67,0
Q3	91,1	90,5	90,1
Q4	99,4	103,0	91,0

- A - upoštevana je stimulacija prek EDP do 8.10.1991, pozneje pa tečaj tolarja na medpodjetniškem trgu in rast cen na malo
 B - enak izračun kot pod A, razen rasti cen (upoštevana je rast cen proizvajalcev)
 C - upoštevan je nakupni tečaj za tujo gotovino v menjalnicah in rast cen na malo

Nominalni tečaj tolarja se je v novembru in decembru zaradi restriktivne denarne politike stabiliziral kljub nadaljevanju rasti cen. Stopnja podcenjenosti tolarja je po denarni osamosvojitvi nihala, vendar v splošnem v prvih štirih mesecih ni bila ogrožena. Ob koncu lanskega leta je bil tečaj tolarja sicer precenjen, a je že v januarju 1992 prišlo do ustrezne korekcije. Sočasno pa so se tečaji na medpodjetniškem trgu in v menjalnicah postopno zblížali.

¹² Metodologija Banke Slovenije za javno objavo tečajev je temeljila na tržnih deviznih tečajih (povprečje v krajšem časovnem obdobju). Pri oblikovanju takšne metodologije za objavljane tečaja je imela Banka Slovenije pred očmi nerešeno hipoteko občanov, likvidacijo sistema EDP iz obdobja pred denarno osamosvojitvijo, obvezno odprodajo 30% deviznega pritoka Banki Slovenije in indeksacijske razmere v gospodarstvu.

S prepovedjo sklepanja terminskih poslov je Banka Slovenije želela preprečevati indeksacijo na tečaj in s tem vplivati na zmanjšanje inflacijskih pričakovanj.

C) KONTROLA BANK

V letu 1991 je Banka Slovenije osredotočila svojo pozornost glede kontrole bank predvsem na:

1. revizijo zaključnih računov bank za leto 1990;
2. oblikovanje predpisov, ki so namenjeni operacionalizaciji zakonskih določil, ki se nanašajo na kontrolo poslovanja bank;
3. izvajanje ukrepov denarne in devizne politike.

Ad 1.) Ekonomsko-finančna revizija zaključnih računov bank za leto 1990 je bila opravljena v večini bank s sedežem na področju R Slovenije na podlagi sklepa Izvršnega sveta Republike Slovenije. Banka Slovenije je pripravila navodila o podatkih in informacijah, ki so jih bile banke dolžne pripraviti za revizijo zaključnega računa za leto 1990. Navodila so temeljila na metodologiji, ki jo je pripravila NBJ v sodelovanju s tujimi svetovalci za revizijo zaključnih računov bank v letu 1989. Ker Banka Slovenije takrat še ni bila pristojna za izdajanje lastnih predpisov, so omenjena navodila dejansko nadomeščala predpis, ki bi določal najmanjši obseg, obliko in vsebino revizije zaključnega računa banke. Revizija finančnih izkazov je bila zaključena do oktobra 1991, opravila pa jo je Služba družbenega knjigovodstva.

Ad 2.) Banka Slovenije je z iztekom brionskega moratorija postala pristojna za sprejemanje predpisov, ki urejajo tudi področje določanja kvalitativnih kriterijev bančnega poslovanja. Tako so bili konec novembra 1991 sprejeti predpisi, ki določajo:

- merjenje rizične bilančne in izvenbilančne aktive banke v zvezi z izračunom dovoljenega obsega poslovanja banke glede na obseg njenega jamstvenega kapitala,
- oblike jamstvenega kapitala banke in merila za upoštevanje posameznih oblik jamstvenega kapitala pri izračunu jamstvenega kapitala banke,
- kriterije za razvrstitev posameznih bilančnih in izvenbilančnih postavk banke v posamezne skupine glede na njihovo izterljivost.

Poleg navedenih predpisov je Banka Slovenije sprejela tudi sklep o načinu in višini oblikovanja rezervacij bank za zavarovanje pred bodočimi izgubami. Banke so prva poročila po teh predpisih izdelale po stanju 31.10.1991. Navedeni predpisi pa so tudi sestavni del navodila za revizijo zaključnega računa za leto 1991, ki mora biti opravljena do 31.5.1992.

Ad 3.) V letu 1991 je Banka Slovenije devetnajskrat opravila kontrolo izvajanja ukrepov denarne politike bank. V okviru štirih rednih pregledov so bili izrečeni ukrepi proti eni banki, in sicer zaradi premalo obračunane in izločene obvezne rezerve. Na podlagi ugotovitev s petnajstih izrednih pregledov so bili sprejeti ukrepi proti trem bankam, in sicer zaradi prekoračevanja dovoljenega stanja plasmajev in zaradi nepravočasnega

oziroma nepravilnega izvajanja sklepa o načinu preračunavanja obrestnih mer iz dinarjev v tolarje.

Banka Slovenije kontrolira izvajanje ukrepov monetarne politike tudi s pregledom poročil, ki jih banke dostavljajo Banki Slovenije. Na podlagi te kontrole je Banka Slovenije v letu 1991 zaradi ugotovljenih nepravilnosti izrekla 15 ukrepov proti 9 bankam. Ukrepi so bili izrečeni predvsem zaradi neizpolnjevanja minimalne likvidnosti, premalo izločene obvezne rezerve in zaradi tega, ker ena banka ni v roku dostavila predpisanih poročil Banki Slovenije.

Banka Slovenije je opravila 32 kontrol izvajanja ukrepov devizne politike, od tega 29 zunanjih in 3 na podlagi dokumentacije, s katero razpolaga.

Pri zunanjih kontrolah so bila največkrat pregledana naslednja področja:

- izvajanje Odloka o prioritetenem vrstnem redu plačil v tujino za skupne in splošne potrebe v Republiki Sloveniji in izvajanje Sklepa o vzdrževanju likvidnosti v plačilih do tujine (18 kontrol),
- plačilni promet s tujino po Tržaškem sporazumu, ki ga opravlja JIK banka d.d. Beograd, Direkcija za maloobmejni promet z Italijo, Koper (1 kontrola),
- plačilni promet s tujino (6 kontrol),
- devizno valutni posli in izpolnjevanje pogojev za opravljanje navedenih poslov (10 kontrol),
- devizna pozicija bank (5 kontrol),
- neto zmanjšanje deviznih prihrankov občanov in obračun obresti (1 kontrola),
- celotno devizno poslovanje banke (2 kontroli).

Kontrole so pokazale, da so banke različno tolmačile Odlok o prioritetenem vrstnem redu plačil v tujino in Sklep o vzdrževanju likvidnosti v plačilnem prometu s tujino. Navedena predpisa nista dovolj natančno uredila načina obračunavanja in postopkov z evidenčnimi deviznimi pozicijami, prav tako pa so banke kršile določila obeh citiranih predpisov. Pri kontrolah plačilnega prometa s tujino so bile ugotovljene večje nepravilnosti na področju knjigovodstva, pri stanjih na računih kritij za plačila v tujino, pri rokih pri izplačilih protivednosti in pri pošiljanju poročil Banki Slovenije. Pri kontrolah devizne pozicije so bile ugotovljene nepravilnosti na področju knjigovodstva in pri sestavljanju poročil.

Trije pregledi bank na podlagi dokumentacije so pokazali, da banke niso dostavljale Banki Slovenije pravih podatkov ali niso spoštovale predpisov z deviznega področja.

Devizna kontrola je opravila tudi 30 pregledov opravljanja menjalniških poslov v pogodbenih menjalnicah. V veliko primerih je bilo ugotovljeno, da menjalnice strankam ne izdajajo odkupnih potrdil, kar predstavlja hudo kršitev, zato so bile take menjalnice prijavljene sodišču za storjen gospodarski prestop.

Devizna kontrola je zaradi ugotovljenih nepravilnosti ukrepala v skladu z določili Zakona o Narodni banki Jugoslavije in (po 7.10.1991) v skladu z določili Zakona o Banki Slovenije. Izdala je 6 odločb, od tega štiri odločbe o ustavitvi nakupa vrednostnih papirjev ali omejitve rasti plasmajev, eno odločbo za suspenz vodilnega delavca in eno odločbo,

s katero je banki naložila poravnavo obveznosti do komitentov, ki so nastale z nepravilnim poslovanjem banke.

Na podlagi ugotovitev kontrole so pristojni delavci Banke Slovenije prijavili 15 storilcev gospodarskih prestopkov in dvakrat predlagali uvedbo postopka o gospodarskem prekršku.

D) LETNI OBRAČUN BANKE SLOVENIJE ZA LETO 1991

BILANCA STANJA BANKE SLOVENIJE NA DAN 31.12.1991

v tolarjih

AKTIVA	31.12.1991
Zlato in terjatve do tujine (1)	6.499.249.369
Zlato	6.365.389
Tuja gotovina	177.073.948
Devizni računi v tujini	2.396.185.232
Vezana devizna sredstva	3.919.624.800
Terjatve do države (2)	8.649.807.115
Dolgoročna terjatev do Republike Slovenije iz odnosa Banke Slovenije do NBJ	8.649.807.115
Terjatve do bank (3)	3.754.969.734
Devizni računi pri domačih bankah	381.015.811
Avansi bankam za odkup tuje gotovine	977.498.320
Obveznice z reodkupno pogodbo	1.004.541.504
Kreditni v okviru reeskontnih kvot	934.206.966
Kreditni na podlagi deponiranih deviz občanov	21.809.782
Drugi krediti	435.897.351
Druge terjatve (4)	152.585.087
Terjatve iz naslova obresti in nadomestil	31.363.430
Prehodne postavke	3.317.711
Druge terjatve	102.229.424
Ostala aktiva	15.674.522
Osnovna sredstva (5)	249.817.018
Zemljišča in gradbeni objekti	139.173.525
Oprema	110.643.493
SKUPAJ AKTIVA	19.306.428.323

IZVENBILANČNA EVIDENCA (AKTIVNI RAČUNI)	147.658.248.458

BILANCA STANJA (NADALJEVANJE)

v tolarjih

PASIVA	31.12.1991
Obveznosti do tujine (1)	0
Gotovina v obtoku (2)	9.768.670.896
Obveznosti do države (3)	3.737.846
Obveznosti do bank (4)	6.089.073.194
Žiro računi bank	595.227.100
Obvezna rezerva bank	5.493.846.094
Vpisani blagajniški zapisi	0
Obveznosti do drugih (5)	67.336.614
Depoziti gospodarstva	45.927.134
Depoziti občanov	2.351.707
Depoziti drugih finančnih institucij	19.056.773
Devizne obveznosti do domačih oseb (6)	1.687.942.083
Druge obveznosti (7)	299.695.301
Obveznosti iz naslova obresti in nadomestil	3.927.161
Časovne razmejitev	-13.740
Sredstva v plačilnem prometu pri SDK	-1.628.947
Druge obveznosti in viri sredstev	297.410.827
Računi kapitala (8)	1.389.973.389
Kapital (poslovni sklad)	279.969.096
Rezerve	1.109.902.348
Rezervacije	101.945
SKUPAJ PASIVA	19.306.428.323

IZVENBILANČNA EVIDENCA (PASIVNI RAČUNI)	147.658.248.458

BILANCA USPEHA BANKE SLOVENIJE ZA OBDOBJE OD 1.7. DO 31.12.1991

v tolarjih

	Planirano 1.7. do 31.12.1991	Realizirano 1.7. do 31.12.1991	Indeks 3 : 2
1	2	3	4
PRIHODKI			
1. Obresti za kredite	1.189.700.000	1.008.549.850	85
2. Obresti za devizna sredstva	-	32.374.246	-
3. Prihodki iz deviznega poslovanja			
- provizija	-	3.028.864	-
- marža	-	101.985.257	-
4. Prihodki po tarifi	57.600.000	45.320.367	79
5. Drugi prihodki	1.907.000	12.377.254	649
6. Prihodki od financiranja	-	469.010.367	-
7. Zmanjšanje prihod. od financiranja (v korist revalorizacijskih rezerv)	-	-469.010.367	-
I. SKUPAJ PRIHODKI (1 do 5)	1.249.207.000	1.203.635.838	96
ODHODKI			
1. Obresti	-	21.300.270	-
2. Stroški izdelave bankovcev	155.000.000	86.797.836	56
3. Materialni in amortizacijski stroški			
- materialni stroški	30.274.000	51.733.900	171
- amortizacija in revalorizacija am.	12.177.000	14.022.781	115
4. Stroški deviznega poslovanja			
- provizija	-	175.349	-
- marža	-	225.992.624	-
5. Osebni dohodki in skupna poraba	124.138.000	122.358.000	99
6. Del obresti za NBJ	475.880.000	305.379.307	64
II. SKUPAJ ODHODKI (1 do 6)	797.469.000	827.760.067	104
III. PRESEŽEK PRIHODKOV	451.738.000	375.875.771	83
RAZPOREDITEV V SKLADE			
1. Poslovni sklad	29.738.000	29.738.000	100
2. Rezervni sklad	100.000.000	100.000.000	100
3. Revalorizacija rezervnega sklada	51.629.000	87.851.668	170
IV. SKUPAJ RAZPOREJENO V SKLADE (1 do 3)	181.367.000	217.589.668	120
V. OSTANEK PRESEŽKA PRIHODKOV (III - IV)	270.371.000	158.286.103	59

KOMENTAR LETNEGA OBRAČUNA

Banka Slovenije je postala centralnobančna institucija Republike Slovenije 25.6.1991. V skladu z Zakonom o Banki Slovenije je bila konstituirana kot pravni naslednik Narodne banke Slovenije. Zaključni obračun Narodne banke Slovenije je bil sestavljen ob polletju 1991 (obsegal je bilanco stanja na dan 30.6.1991 in bilanco uspeha za prvo polletje), nato pa septembra obravnavan in potrjen v Skupščini Republike Slovenije. Letni obračun Banke Slovenije za leto 1991 obsega zato le poslovanje v drugem polletju, izkazuje pa stanje naložb in sredstev ob koncu leta ter finančni rezultat drugega polletja.

V obdobju do 8.10.1991, to je do zamenjave dinarjev s tolarji, je Banka Slovenije poslovala podobno kot prej Narodna banka Slovenije, torej kot ustanova centralnobančnega sistema Jugoslavije. Zato stanje naložb in sredstev Banke Slovenije ob koncu leta, ko so bili v Sloveniji v obtoku tolarji, ni neposredno primerljivo s stanjem na začetku obračunskega obdobja, to je 1.7.1991, ko so bili v obtoku še dinarji. Da bi bilo poslovanje Banke Slovenije izkazano kontinuirano od nastanka statusne spremembe, je poleg navedenih obveznih elementov letnega obračuna v dodatku k letnemu obračunu izkazano še stanje naložb in sredstev dne 31.12.1991 v primerjavi z 8.10.1991 ter stanje naložb in sredstev na dan 7.10.1991 v primerjavi s stanjem 1.7.1991, prikazan pa je tudi obračun finančnega rezultata Banke Slovenije za obdobje do denarne osamosvojitve in po njej.

Upoštevana računovodska načela

Shema bilance stanja Banke Slovenije odraža finančne odnose centralne banke s tujino ter domačimi sektorji (predvsem z bankami in državo). Shema bilance uspeha odraža finančne učinke posameznih vrst centralnobančnih poslov.

Pri vrednotenju postavk naložb in sredstev so upoštevane določbe Zakona o računovodstvu. Stroški, nastali v obračunskem obdobju, so obračunani v celoti in se ne pojavljajo v bilanci stanja v okviru časovnih razmejitev. Terjatve in obveznosti v tujih valutah so preračunane v tolarje po srednjem deviznem tečaju dne 31.12.1991, ki ga je objavila Banka Slovenije. Znesek pozitivnih tečajnih razlik, ki presega negativne tečajne razlike, je bil skladno z Zakonom o Banki Slovenije razporejen v posebne rezerve. Zlato je vrednoteno po ceni iz uradnega sporočila o cenah plemenitih kovin dne 31.12.1991.

Komentar postavk bilance stanja - AKTIVA

(1) Zlato in terjatve do tujine

Zlato je ovrednoteno po 643,8 tolarjev za gram čiste kovine, predstavlja pa zlato v kosu (47%), dukate (30%), napoleonandre (8%) in ostalo (15%).

Tuja gotovina se uporablja za izplačevanje dnevnic za potrebe uporabnikov proračuna. Banka Slovenije kupuje tujo gotovino pri poslovnih bankah v Ljubljani.

Devize na deviznih računih v tujini so v obliki vpoglednih in prek noči vezanih depozitov. Od 64,2 milijonov DEM je večina depozitov v DEM (88,7%) in v USD (8,4%), preostali del pa v ATS, CHF in ITL.

Vezana devizna sredstva znašajo 105 milijonov DEM, vezana pa so za 14 dni.

Devizna imetja na računih v tujini in tuja gotovina (terjatve do tujine) ter devizna imetja pri domačih bankah (del terjatev do bank) v znesku 181,3 milijonov DEM so v celoti pridobljena po osamosvojitvi. Iz nakupov na medbančnem deviznem trgu izvira 18% vseh deviznih imetij Banke Slovenije, iz odkupa tuje gotovine od bank z avansi 30%, iz deviznega depozita Sklada za privatizacijo Republike Slovenije 24%, iz neto učinka obvezne prodaje dela deviznega priliva izvoznikov 22% in iz ostalih virov 6% (obresti, arbitraža deviz idr.).

(2) Terjatve do države

Banka Slovenije na podlagi dogovora z Vlado Republike Slovenije (Protokol dne 5.5.1992) izkazuje tolarsko dolgoročno terjatev do Republike Slovenije namesto dinarske terjatve do Narodne banke Jugoslavije. Dogovor med Vlado in Banko Slovenije temelji na 10. členu Ustavnega zakona za izvedbo temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, po katerem je Vlada zadolžena, da pripravi izhodišča za uveljavitev ustreznega deleža Republike Slovenije pri delitvi premoženja bivše SFRJ. Del tega premoženja (smiselno) predstavljajo tudi neto terjatve Banke Slovenije do NBJ.

Te znašajo 8.649,8 milijonov tolarjev, obsegajo pa:
v milijonih tolarjev

TERJATVE

- izkoriščeni čeki NBJ	0,1
- zamenjana dinarska gotovina	8.576,2
- žiro računi bank	3.583,3
- obvezna rezerva bank	2.525,7
- drugi prevzeti depoziti	283,8

OBVEZNOSTI

- obveznost iz primarne emisije za del, ki je do monetarne blokade tekel prek SDKJ	4.573,8
- saldo tekočega računa pri SDK (račun 971)	1.745,5

Skupaj neto terjatev 8.649,8

v SIT neodplačana terjatvia različna ca. 7.5 mio Din

(3) Terjatve do bank

Del deviz Banke Slovenije za potrebe plačilnega prometa s tujino je v depozitu pri poslovnih bankah. To je posledica ureditve, veljavne pred 12.12.1991, ko so morali izvozniki 30% deviznega priliva obvezno prodati Banki Slovenije.

Avanse za odkup tuje gotovine je Banka Slovenije odobravalala le bankam, s katerimi je sklenila okvirno pogodbo. Avansi se dodeljujejo bankam za odkup deviz ali za odkup efektive, v lotih po 500.000 tolarjev, najpogosteje za 2 ali 7 dni. Odkup deviz se vrši na osnovi dnevniških ponudb. Te izdaja Banka Slovenije na osnovi ocene monetarnih gibanj. Banka Slovenije isti dan, ko sklence pošel, nakaže avans. Banka Slovenije obvesti banke o tečaju, po katerem sklence pošel, naslednji dan. Od 26.11. do 31.12.1991 je Banka Slovenije prodala 4.270 lotov v skupni vrednosti 2.135 milijonov tolarjev. Cena za odkupljene devize se je gibala od 39,8 do 41,5 tolarjev za 1 DEM, tečaj Banke Slovenije pa se je gibal v tem obdobju od 34,6 do 37,3 tolarjev za 1 DEM. Skupno je bilo odkupljenih deviz v višini 53,5 milijonov DEM.

Konec novembra 1991 je Banka Slovenije pričela z nakupom obveznic Republike Slovenije od bank (obvezen reodkup). Za posamezen nakup obveznic Republike Slovenije pošlje Banka Slovenije ponudbo vsem bankam. V ponudbi so navedeni pogoji nakupa: znesek, cena nakupa, cena reodkupa po določenem številu dni, način izračuna vrednosti obveznic in možnost predčasnega odkupa. Banke lahko pošljejo protiponudbe, v katerih navedejo svoje pogoje, Banka Slovenije pa izbere najugodnejše. Banka ponovno kupi obveznice po odkupni ceni na dan reodkupa, razlika med prodajno ceno in ceno reodkupa pa je obrestni dohodek Banke Slovenije. Prvi reodkupi so bili realizirani šele v začetku leta 1992.

Skupna reeskontna kvota za vse banke je določena z denarno politiko Banke Slovenije. Reeskontna kvota za posamezno banko se določi v okviru skupne kvote na podlagi deleža v jamstvenem kapitalu. Banka Slovenije daje reeskontne kredite bankam na podlagi portfelja določenih domačih in tujih prenosljivih vrednostnih papirjev ter lombardne kredite na podlagi zastave določenih vrednostnih papirjev in blagajniških zapisov Banke Slovenije, vendar največ do predpisane kvote. Banke plačjo za črpane reeskontne kredite Banki Slovenije obresti v višini eskontne mere Banke Slovenije, za črpane lombardne kredite pa v višini eskontne mere, povečane za eno odstotno točko.

Kreditni na podlagi deponiranih deviz občanov so kratkoročni krediti iz primarne emisije, ki so bili dani bankam na podlagi deponiranih deviz občanov pri NBJ od začetka deponiranja do oktobra 1988. Do takrat so bile banke dolžne po zveznem zakonu vsak mesec ugotoviti stanje deviznih sredstev občanov in morebitni porast deviznih sredstev deponirati pri Narodni banki Jugoslavije, morebitno znižanje teh sredstev pa zahtevati za vračilo. Ob porastu teh sredstev so banke dobile od NBJ kredit, ob znižanju deviznih sredstev pa so banke kredit vračale.

V postavki "Drugi krediti" so izkazani krediti iz primarne emisije, ki so bili v preteklosti z zveznimi zakoni spremenjeni iz kratkoročnih v dolgoročne.

(4) Druge terjatve

Terjatve iz naslova obresti in nadomestil obsegajo zapadle in neplačane obresti za kredite iz primarne emisije za mesec december (mesečni obračun) in obresti za zadnje četrtletje za konvertirane kredite iz primarne emisije (trimesečni obračun).

Prehodne postavke predstavljata stala akreditiva ekspozitur Banke Slovenije v Celju in Mariboru ter saldo terjatev iz deviznega poslovanja.

Druge terjatve v skupnem znesku 102.229.000 tolarjev so naslednje:

v tisoč tolarjev

- terjatve iz naslova osebnih dohodkov (boleznine itd.)	2.715
- dobavitelji za osnovna sredstva	232
- nedospele obresti	878
- stanovanja in hiše Banke Slovenije	12.009
- stanovanjski krediti delavcem	21.359
- stanovanjska sredstva na računih pri banki	51.337
- počitniški objekti	12.875
- oprema skupne porabe	824

Ostala aktiva obsega:

v tisoč tolarjev

- denarna sredstva na računu pri SDK	307
- denarna sredstva skupne porabe na računu pri SDK	14.460
- terjatve iz uporabljenih sredstev rezerv	790
- denarna sredstva v blagajni	117

(5) Osnovna sredstva

Zemljišča so izkazana po tekoči tržni vrednosti v znesku 9,3 milijonov tolarjev, gradbeni objekti pa po revalorizirani sedanji vrednosti v znesku 129,8 milijonov tolarjev.

Oprema je prav tako obračunana po revalorizirani sedanji vrednosti.

Izvenbilančna evidenca

Izvenbilančna evidenca obsega (v nominalnih zneskih):

- terjatve iz naslova deponiranih deviz občanov pri NBJ (preračunano v SIT)	122.846.438.355	SIT
- terjatev do SDK za dinarsko gotovino in dinarsko gotovino v trezorju Banke Slovenije	24.388.220.085	YUD
- terjatve do subjektov iz drugih republik	406.439.828	YUD
- obveznice Republike Slovenije v depozitu	22.867.259	SIT
- zlatnike v depozitu	26.062.200	YUD
- premoženje v denarju in nepremičninah v Avstriji	6.564.804	ATS
- namenska devizna sredstva za stroške tiskanja denarja	11.655.927	DEM

Izvenbilančna evidenca na pasivnih računih odraža izravnavo s postavkami izvenbilančne evidence na aktivnih računih.

Komentar postavk bilance stanja - PASIVA

(1) Obveznosti do tujine

Banka Slovenije ob koncu leta ni imela nobenih obveznosti do tujine.

(2) Gotovina v obtoku

Gotovina v obtoku obsega bankovce pri prebivalstvu in v blagajnah bank.

(3) Obveznosti do države

V postavki "Obveznosti do države" so izkazane obveznosti Banke Slovenije do tistih državnih organov oziroma institucij, ki 31.12.1991 niso imeli sklenjene pogodbe o deponiranju sredstev na žiro računu z nobeno banko.

(4) Obveznosti do bank

Sredstva bank na žiro računih se vodijo pri Službi družbenega knjigovodstva, vključujejo pa se v depozit Banke Slovenije.

Sredstva obvezne rezerve se izločajo na posebne račune pri Službi družbenega knjigovodstva, vključujejo pa se v depozit Banke Slovenije.

31.12.1991 ni bilo vpisanih blagajniških zapisov Banke Slovenije.

(5) Obveznosti do drugih

Obveznosti do drugih obsegajo depozite podjetij, zasebnikov in drugih finančnih organizacij, ki z nobeno banko niso sklenili pogodbe o deponiranju sredstev na žiro računu. V takšnih primerih Služba družbenega knjigovodstva vključuje sredstva v depozit Banke Slovenije.

(6) Devizne obveznosti do domačih oseb

Sklad za razvoj Republike Slovenije je z Banko Slovenije sklenil pogodbo o vodenju deviznega depozita, na katerega je usmeril kupnino od prodaje podjetja tujemu kupcu.

(7) Druge obveznosti

Obveznosti iz naslova obresti in nadomestil so obresti za obvezno rezervo za mesec december v znesku 2,9 milijonov tolarjev in obveznost provizije ter nadomestil bankam za storitve v višini 1 milijona tolarjev.

Izdatek za polnjenje frankirnega stroja je časovno razmejen do obračuna stroška za frankiranje pošte, to je do izpraznjenja postalije.

Sredstva v plačilnem prometu pri Službi družbenega knjigovodstva so izvršena plačila, ki še niso evidentirana na računih prejemnikov.

Druge obveznosti in viri sredstev obsegajo naslednje obveznosti:

	v tisoč tolarjev
- do dobaviteljev	1.739
- za osebne dohodke	21.375
- do stanovanjske skupne porabe	85.013
- do skupne porabe za ostale namene	28.159
- iz deviznega poslovanja	1.960
- iz zapadlih obresti	878

Razliko do skupnega zneska drugih obveznosti in virov sredstev v višini 297.410.000 tolarjev predstavlja presežek prihodkov nad odhodki (158.286.000 tolarjev).

(8) Računi kapitala

Rezervacije obsegajo neporabljena sredstva, ki so bila rezervirana za investicijsko vzdrževanje po letnem obračunu Narodne banke Slovenije za leto 1991.

	Stanje 1.7.1991	Stanje 31.12.1991	v tisoč tolarjev Sprememba
Rezervacije	3.621	102	-3.519

Zmanjšanje je posledica porabe rezerviranih sredstev za investicijsko vzdrževanje.

Rezerve so znašale 1.109.902.000 tolarjev ob koncu leta, povečale pa so se za 535.806.000 tolarjev, in sicer iz naslova:

	v tisoč tolarjev
- vračila odpravnin za tehnološke viške	347
- revalorizacije rezervnega sklada	87.852
- razporeditve v rezervni sklad	100.000
- pozitivnih tečajnih razlik	469.010
- revalorizacije zlata	5.041
- financiranja tiskanja denarja (zmanjšanje rezerv)	-126.444
Sprememba rezerv	+535.806

Statusno spreminjanje Narodne banke Slovenije v Banko Slovenije še ni pomenilo tudi preobrazbe v kapitalsko družbo. Zato je pojavna oblika kapitala še vedno poslovni sklad, ki je v družbeni lasti. Poslovni sklad se je povečal za 169.978.000 tolarjev kot posledica:

	v tisoč tolarjev
- revalorizacije osnovnih sredstev	135.071
- razporeditve v poslovni sklad	29.738
- revalorizacije amortizacije	5.170
- odpisov (zmanjšanje poslovnega sklada)	-1
Skupaj povečanje poslovnega sklada	169.978

Opomba k stanju evidenčnega računa plačilnega prometa

Banka Slovenije evidenčno knjiži kreiranje in umik primarnega denarja na računu plačilnega prometa pri SDK (račun 971). Promet na tem računu se evidenčno knjiži tudi v knjigovodstvu Službe družbenega knjigovodstva (račun 242).

Razlika med stanjem računa 971 v bilanci stanja Banke Slovenije dne 31.12.1991 v višini 16.008.753.287 tolarjev in stanjem računa 242 po zadnjem izpisku Službe družbenega knjigovodstva za leto 1991 v višini 2.793.177.110 tolarjev je posledica:

- 1.) evidenčne odobritve računa 971 dne 8.10.1991 za znesek (s strani Banke Slovenije) prevzetih neto obveznosti Narodne banke Jugoslavije do slovenskih bank in drugih deponentov (skupaj 6.392.825.985 tolarjev);
- 2.) evidenčne odobritve računa 971 za znesek izdane tolarške gotovine ob zamenjavi dinarjev (8.568.255.947 tolarjev);
- 3.) evidenčne obremenitve računa 971 za znesek, ki je bil 8.10.1991 konvertiran iz dinarjev v tolarje, kljub temu, da je predstavljal obveznost Banke Slovenije do nerezidenta (1.745.505.755 tolarjev).

Navedene evidenčne odobritve in obremenitve računa plačilnega prometa Banke Slovenije pri SDK predstavljajo vknjižbe začetne emisije primarnega denarja Banke Slovenije ob zamenjavi dinarjev s tolarji in omogočajo nadaljnje konsistentno evidentiranje kreiranja in umika primarnega denarja.

Stanje računa 971 brez navedenih evidenčnih doknjiženih prometov se ujema s stanjem računa 242 po zadnjem izpisku SDK za leto 1991. Usklajevanje stanja računa 971 pri Banki Slovenije in stanja računa 242 pri SDK v zvezi s potrebnimi dodatnimi knjiženji v SDK že poteka.

Komentar postavk bilance uspeha

Prihodki in odhodki za obdobje od 1.7. do 31.12.1991 so bili planirani še pod pogoji izvajanja denarne politike v dinarskem denarnem področju.

(I/1) Obresti za kredite

Prihodki od obresti za kredite so bili manjši od planiranih kot posledica ukrepov denarne politike Banke Slovenije po denarni osamosvojitvi, to je nižje eskontne mere in manjšega obsega kreditov bankam v primerjavi s projekcijo Narodne banke Jugoslavije.

(I/2) Obresti za devizna sredstva

Prihodek od obresti za devizna sredstva je relativno majhen zato, ker je Banka Slovenije začela oblikovati devizne rezerve po 8. oktobru in so le-te znatneje porasle šele ob koncu leta.

(I/3) Prihodki iz deviznega poslovanja

Banka Slovenije zaračunava provizijo za plačevanje z deviznega računa v tujini skladno z določbami Sklepa o enotni tarifi, po kateri se zaračunavajo plačila za storitve, ki jih opravlja Banka Slovenije (Uradni list RS, št. 23/1991).

Marža je razlika med prodajnim tečajem in srednjim tečajem, ki ga objavlja Banka Slovenije. Ta razlika je nastala po 12.12.1991, ko je Banka Slovenije začela prodajati devize po interventnem prodajnem tečaju. Pred tem je devize prodajala po uradno objavljenem tečaju.

(I/4) Prihodki po tarifi

Prihodki za opravljene storitve so bili planirani po tarifi Narodne banke Jugoslavije, ki je bankam zaračunavala provizijo od vseh deviznih transakcij. Od 9. novembra naprej, ko je začel veljati tarifni sistem Banke Slovenije, ta zaračunava provizijo le za plačila, ki jih opravi s svojega deviznega računa. Ta provizija je izkazana pod I/3. Preostali del prihodkov po tarifi, ki je izkazan pod I/4, je zato manjši od planiranega zneska.

(I/5) Drugi prihodki

V drugih prihodkih so bili predvideni prihodki od najemnin. Poleg teh so bili realizirani še prihodki po pogodbi o prevozu tuje efektivne za poslovno banko, izredni prihodek iz naslova dolgoročne rezervacije za investicijsko vzdrževanje in prihodki obrata družbene prehrane (prej je bil za obrat voden ločen obračun).

(I/6 in I/7) Prihodki od financiranja in razporeditev v revalorizacijske rezerve

Prihodki od financiranja predstavlja saldo pozitivnih tečajnih razlik. Po Zakonu o Banki Slovenije se saldo tečajnih razlik, če je pozitiven, razporedi v rezerve za kritje bodočih rizikov. Saldo pozitivnih tečajnih razlik v višini 469.010.367 tolarjev je posledica obračunanih pozitivnih tečajnih razlik (v višini 476.415.749 tolarjev) in obračunanih negativnih tečajnih razlik (v višini 7.405.382 tolarjev).

(II/1) Obresti

Banka Slovenije je plačala bankam 21.300.270 tolarjev obresti za sredstva obvezne rezerve in vpisane blagajniške zapise Banke Slovenije.

(II/2) Stroški izdelave bankovcev

Stroški izdelave bankovcev so znašali skupaj 213.242.000 tolarjev, od tega je bilo 86.798.000 tolarjev plačano domačim dobaviteljem. Plačilo deviznega dela je bilo realizirano iz namensko izločenih sredstev rezerv in bremeni rezerve.

(II/3) Materialni in amortizacijski stroški

Materialni stroški so odhodki v zvezi s poslovanjem Banke Slovenije. Okvir, predviden s planom, je presežen, ker stroški investicijskega vzdrževanja in stroški obrata družbene prehrane niso bili planirani. Največji del razlike pa je pojasnjen z odpisi rizičnih terjatev do bank iz drugih republik ob osamosvojitvi.

Stroški amortizacije z revalorizacijo so obračunani v skladu z Zakonom o računovodstvu.

(II/4) Stroški deviznega poslovanja

Banka Slovenije je za storitve plačilnega prometa, ki so jih opravile banke, plačala provizijo skladno z veljavno tarifo poslovnih bank.

Strošek marže izvira iz razlike med nakupnim interventnim tečajem in uradno objavljenim tečajem Banke Slovenije.

(II/5) Osebni dohodki in skupna poraba

Osebni dohodki in skupna poraba delavcev Banke Slovenije so obračunani v skladu s finančnim načrtom po merilih kolektivne pogodbe, sklenjene med Banko Slovenije in sindikatom delavcev Banke Slovenije. Prispevki so obračunani v višini, kot to določa Zakon o prispevkih za socialno varnost.

(II/6) Del obresti za NBJ

Skupščina Republike Slovenije je sprejela sklep, da Banka Slovenije izdvaja sredstva (iz naslova prispevka Narodni Banki Jugoslavije) do višine zneska obveznosti Narodne banke Jugoslavije do bank v Republiki Slovenije iz naslova obresti na obvezno rezervo in blagajniške zapise Narodne banke Jugoslavije, oziroma največ do višine 40% plačanih obresti na kredite iz primarne emisije.

Glede na to, da je 40% delež obveznosti obresti iz primarne emisije nižji od obresti za obvezno rezervo in blagajniške zapise, je obveznost Banke Slovenije do Narodne banke Jugoslavije obračunana v višini 40%. Terjatev do NBJ kot posledica več plačanih obresti bankam je pobotana z obveznostjo do NBJ.

(III) Presežek prihodkov

Presežek prihodkov pred razporeditvijo v sklade znaša 375.875.771 tolarjev tolarjev.

(IV) Razporeditev v sklade

Razporeditev v poslovni sklad je opravljena v planirani višini, prav tako v rezervni sklad.

Sredstva rezervnega sklada so revalorizirana v skladu z Zakonom o računovodstvu z namenom, da bi se ohranila njihova realna vrednost. Pri revalorizaciji je upoštevan preračunani količnik za drugo polletje.

(V) Ostanek presežka prihodkov

V skladu z Zakonom o Banki Slovenije se (s sklepom Skupščine Republike Slovenije) prenese ostanek presežka prihodkov v višini 158.286.103 tolarjev na račun proračuna Republike Slovenije.

DODATEK K LETNEMU OBRAČUNU BANKE SLOVENIJE ZA LETO 1991

Tabela 1: Bilanca stanja Banke Slovenije 31.12.1991 in 8.10.1991

v tisoč tolarjev

AKTIVA	8.10.1991	31.12.1991
Zlato in terjatve do tujine (1)	89.913	6.499.249
Zlato	1.325	6.365
Tuja gotovina	0	177.074
Devizni računi v tujini	88.588	2.396.185
Vezana devizna sredstva	0	3.919.625
Terjatve do države (2)	8.649.807	8.649.807
Dolgoročna terjatev do Republike Slovenije iz odnosa Banke Slovenije do NBJ	8.649.807	8.649.807
Terjatve do bank (3)	11.933.298	3.754.970
Devizni računi pri domačih bankah	0	381.016
Avansi bankam za odkup tuje gotovine	0	977.498
Obveznice z reodkupno pogodbo	0	1.004.542
Kreditni v okviru reeskontnih kvot	6.115.026	934.207
Kreditni na podlagi deponiranih deviz občanov	21.810	21.810
Kreditni za zmanjšanje deviznih vlog	5.353.372	0
Drugi kreditni	443.090	435.897
Druge terjatve (4)	451.691	152.585
Terjatve iz naslova obresti in nadomestil	262.579	31.363
Prehodne postavke	91.683	3.318
Druge terjatve	82.890	102.229
Ostala aktiva	14.539	15.675
Osnovna sredstva (5)	106.653	249.817
Zemljišča in gradbeni objekti	56.380	139.174
Oprema	50.273	110.643
SKUPAJ AKTIVA	21.231.362	19.306.428

(nadaljevanje tabele 1)

v tisoč tolarjev

PASIVA	8.10.1991	31.12.1991
Obveznosti do tujine (1)	0	0
Gotovina v obtoku (2)	8.568.256	9.768.671
Obveznosti do države (3)	5.892	3.738
Obveznosti do bank (4)	11.226.879	6.089.073
Žiro računi bank	3.583.326	595.227
Obvezna rezerva bank	2.525.723	5.493.846
Vpisani blagajniški zapisi (*obvezni)	5.117.830 *	0
Obveznosti do drugih (5)	28.494	67.336
Depoziti gospodarstva	21.947	45.927
Depoziti občanov	3.078	2.352
Depoziti drugih finančnih institucij	3.469	19.057
Devizne obveznosti do domačih oseb (6)	0	1.687.942
Druge obveznosti (7)	362.035	299.695
Obveznosti iz naslova obresti in nadomestil	123.541	3.927
Časovne razmejitev	68.558	-14
Sredstva v plačilnem prometu pri SDK	0	-1.629
Druge obveznosti in viri sredstev	169.936	297.411
Računi kapitala (8)	1.039.806	1.389.973
Kapital (poslovni sklad)	124.860	279.969
Rezerve	574.341	1.109.902
Rezervacije	3.451	102
Nerazporejen presežek prihodkov	337.154	0
SKUPAJ PASIVA	21.231.362	19.306.428

Tabela 2: Bilanca stanja 7.10.1991 v primerjavi s 30.6.1991

v tisoč dinarjev

AKTIVA	Stanje 30.6.1991	Stanje 7.10.1991
I. KRATKOROČNA SREDSTVA V DEVIZAH	11.386	37.307
1. Plemenite kovine	1.325	1.325
2. Devizni tekoči računi	10.061	35.983
II. DRUGA KRATKOROČNA SREDSTVA	80.375.516	86.567.483
1. Žiro račun	599.554	249.213
2. Gotovina NBJ	3.054.937	1.358.963
3. Terjatve na podlagi obresti in nadomestil	201.190	266.384
4. Druge terjatve, dani avansi	41.021	96.776
5. Terjatve do NBJ iz naslova deponiranih deviz občanov	44.107.520	46.639.482
6. Tekoči računi SDK pri Banki Slovenije za gotovino	24.318.252	26.014.226
7. Kratkoročni krediti bankam iz primarne emisije	7.569.675	11.942.438
8. Tekoči račun plačilnega prometa Banke Slovenije pri SDK	483.366	0
III. DOLGOROČNA SREDSTVA	544.003	543.824
1. Dolgoročni krediti bankam iz primarne emisije	544.003	543.824
IV. DRUGA AKTIVA	164.095	321.915
1. Taksne in davčne vrednotnice in dinarski čeki	40.009	30.286
2. Numizmatične zbirke	468	18
3. Sredstva rezerv:		
- na računu rezerv	452	697
- črpanje za likvidnost	25.988	90.927
4. Osnovna sredstva	96.857	106.653
5. Drugo	322	1.626
6. Izvenposlovna sredstva	0	91.708
SKUPAJ AKTIVA	81.094.999	87.470.529

IZVENBILANČNA EVIDENCA		
I. AKTIVNI RAČUNI	2.303.223	2.689.378

(nadaljevanje tabele 2)

v tisoč dinarjev

PASIVA	Stanje 30.6.1991	Stanje 7.10.1991
I. KRATKOROČNI VIRI DEVIZ. SREDSTEV	43.720.471	43.315.723
1. Deponirane devize občanov	43.720.471	43.315.723
II. DRUGI KRATKOROČNI VIRI SREDSTEV	35.760.463	40.628.561
1. Obveznosti do NBJ za prenesena sredstva iz primarne emisije	5.438.632	8.013.823
2. Obveznosti do NBJ iz drugih naslovov	27.373.367	27.373.367
3. Obveznosti za izdane vrednostne papirje	2.850.597	5.117.830
4. Drugi depoziti na vpogled	2.633	0
5. Obveznosti iz naslova obresti in nadomestil	76.997	123.541
6. Obveznosti do del. skupnosti	18.237	0
III. DRUGA PASIVA	1.614.066	3.526.245
1. Obveznosti v obračunu	587.012	2.055.393
2. Obveznosti do dobaviteljev	347	56
3. Tečajne razlike	342.619	342.733
4. Sklad osnovnih sredstev	109.991	124.860
5. Rezervni sklad	91.379	91.624
6. Rezerve banke	482.718	482.718
7. Presežek prihodkov nad odhodki	0	337.154
8. Viri izvenposlovnih sredstev	0	91.708
SKUPAJ PASIVA	81.094.999	87.470.529

IZVENBILANČNA EVIDENCA		
I. PASIVNI RAČUNI	2.303.223	2.689.378

Aktiva

I. Kratkoročna sredstva v devizah

Stanje na deviznih tekočih računih v tujini predstavljajo predvsem sredstva iz opravljanja plačilnega prometa z Italijo po Goriškem sporazumu o maloobmejnem prometu (meddržavna pogodba z Italijo iz leta 1955) in v zanemarljivem obsegu po sejmskem sporazumu Alpe Adria iz leta 1988.

II. Druga kratkoročna sredstva

Kratkoročna sredstva zajemajo poslovanje Banke Slovenije na področju uravnavanja količine denarja v obtoku, kreditiranja poslovnih bank in razmerja s Službo družbenega knjigovodstva ter Narodno banko Jugoslavije.

1. Preko žiro računa pri Službi družbenega knjigovodstva Slovenije tečejo vsi prihodki in odhodki iz poslovanja Banke Slovenije, kakor tudi nabava osnovnih sredstev.

Banka Slovenije je do blokade s strani Narodne banke Jugoslavije odobravalala kredite iz primarne emisije preko dveh računov, ki sta bila na podlagi Odloka o enotnem načinu in postopku opravljanja plačilnega prometa iz naslova plasmajev iz sredstev primarne emisije (Ur. list SFRJ, št. 28/91) odprta pri Službi družbenega knjigovodstva Jugoslavije. Za del neizkoriščenih sredstev v okviru kvot, v višini 272 milijonov, je Banka Slovenije zmanjšala obveznost do Narodne banke Jugoslavije za primarno emisijo.

2. Gotovina Narodne banke Jugoslavije predstavlja zalogo dinarskih bankovcev in kovancev v trezorju Banke Slovenije, ki so bili prejeti od Narodne banke Jugoslavije in niso bili dani v obtok.
3. Terjatve na podlagi obresti in nadomestil se nanašajo na obresti, ki so bile zaračunane bankam, iz naslova kreditov iz primarne emisije za mesec september in za čas od 1.10. do 7.10.1991, po eskontni meri Narodne banke Jugoslavije.
4. V okviru terjatev in danih avansov odpade največji del na avanse dobaviteljem za obratna sredstva in avanse za bodoči devizni priliv.
5. Terjatve do Narodne banke Jugoslavije predstavljajo:
  - terjatev iz naslova razlike med nepobotano obveznostjo Narodne banke Jugoslavije za obresti na sredstva obvezne rezerve in obvezno vpisane blagajniške zapise Narodne banke Jugoslavije ter 40% deležem obresti od kreditov iz

- primarne emisije, ki je pripadal Narodni banki Jugoslavije, v višini 48 milijonov dinarjev;
- terjatev iz naslova deponiranih deviznih prihrankov občanov, ki so jih banke deponirale pri Narodni banki Jugoslavije v dinarski protivrednosti 43.316 milijonov dinarjev;
  - terjatev iz naslova poslovanja z italijanskimi lirami v višini 334 milijonov dinarjev;
  - terjatev iz naslova neprenesenih sredstev iz primarne emisije za vpisane blagajniške zapise Narodne banke Jugoslavije v višini 2.941 milijonov dinarjev.
6. Preko tekočega računa Službe družbenega knjigovodstva pri Banki Slovenije se evidentira gibanje gotovine med Banko Slovenije in Službo družbenega knjigovodstva. Postavka izkazuje gotovino, ki jo je Služba družbenega knjigovodstva prejela od Banke Slovenije in se lahko nahaja v trezorjih Službe družbenega knjigovodstva, pri bankah, poštah ali v obtoku.
7. Stanje kratkoročnih kreditov iz primarne emisije po posameznih namenih je naslednje:
- 6.115 milijonov dinarjev v okviru reeskontnih kvot;
  - 5.353 milijonov dinarjev za likvidnost iz naslova zmanjšanja deviznih vlog občanov pod deponirana devizna sredstva pri Narodni banki Jugoslavije;
  - 450 milijonov dinarjev za kredit Stanovanjski komunalni banki iz jamstva za hranilne vloge in tekoče račune občanov na KiH banko;
  - 1 milijon dinarjev za lombardne kredite;
  - 22 milijonov dinarjev za kredite bankam na osnovi deponiranih deviznih sredstev občanov.
8. Banka Slovenije je preko tekočega računa plačilnega prometa neposredno vključena v plačilni promet Službe družbenega knjigovodstva. Preko tega računa se odvijajo vsa plačila in odplačila iz naslova primarne emisije.

III. Dolgoročna sredstva

Dolgoročna sredstva predstavljajo dolgoročne kredite iz primarne emisije. Stanje po posameznih namenih znaša:

- 432 milijonov dinarjev za konverzijo dela kratkoročnih kreditov v dolgoročne;
- 102 milijona dinarjev JUBMES-u;
- 10 milijonov dinarjev za odpravo elementarnih nesreč.

IV. Druga aktiva

1. Taksne in davčne vrednotnice je Banka Slovenije prejela od Narodne banke Jugoslavije, ki je bila pooblaščenca za njihovo izdajo. Prodajajo se preko Službe družbenega knjigovodstva. Stanje predstavlja zalogo, ki je v Banki Slovenije in pri Službi družbenega knjigovodstva. V to postavko so všteti tudi neizkoriščeni dinarski čeki Narodne banke Jugoslavije.

2. Numizmatične zbirke predstavljajo zalogo jubilejnih kovancev, ki so namenjeni za prodajo.
3. Sredstva rezerv so izločena na posebnem računu rezerv pri Službi družbenega knjigovodstva; skoraj vsa (99%) uporablja Banka Slovenije na žiro računu.
4. V okviru osnovnih sredstev predstavlja revalorizirana nabavna vrednost zemljišč 2 milijona, neodpisana revalorizirana vrednost zgradb 54 milijonov in opreme 55 milijonov dinarjev. Revalorizacija je bila izvedena ob zaključnem računu dne 30.6.1991.
5. Postavka "Drugo" predstavlja aktivne časovne razmejitve za obračunane obresti, ki bodo plačane ob zapadlosti kredita.
6. Izvenposlovna sredstva so sredstva skupne porabe, od tega za stanovanjske potrebe 72 milijonov dinarjev, za ostale namene v višini 19 milijonov dinarjev.

Pasiva

I. Kratkoročni viri deviznih sredstev

1. Depoziti na vpogled v devizah so deponirana devizna sredstva občanov, ki so jih banke deponirale pri Narodni banki Jugoslavije po tečaju NBJ.

II. Drugi viri kratkoročnih sredstev

1. Obveznost do Narodne banke Jugoslavije za prenesena sredstva iz primarne emisije predstavlja obveznost za kredite v okviru deločenih kvot in izven kvote ter ostale kredite, ki so bili črpani iz primarne emisije Narodne banke Jugoslavije.
2. V okviru drugih obveznosti do Narodne banke Jugoslavije je izkazana obveznost za vso prejeto gotovino. Prejeta gotovina se delno še nahaja v trezorju Banke Slovenije, pri Službi družbenega knjigovodstva, v blagajnah in trezorjih bank ter pošte, ostala gotovina pa je v obtoku na celotnem območju bivše Jugoslavije.
3. Obveznosti za izdane vrednostne papirje so vpisani blagajniški zapisi Narodne banke Jugoslavije, ki so jih banke vplačevale na račun pri Banki Slovenije ali direktno na račun Narodne banke Jugoslavije.
4. Drugi depoziti na vpogled so vplačana sredstva podjetij za nakazila v tujino po Goriškem sporazumu in sejemskih sporazumih Alpe Adria.
5. Banka Slovenije ima izkazano obveznost iz naslova obresti za blagajniške zapise Narodne banke Jugoslavije v višini 88 milijonov dinarjev in sredstva obvezne rezerve bank v višini 35 milijonov dinarjev. To so obresti za mesec september in za čas od 1.10. do 7.10.1991.

6. Z uveljavitvijo Zakona o Banki Slovenije sta bili delovni skupnosti Banke Slovenije in Centra za AOP po 30.6.1991 ukinjeni.

III. Druga pasiva

Obveznosti v obračunu predstavljajo:

- obveznost iz naslova tekočem računu plačilnega prometa v višini 1.745 milijonov dinarjev;
- obveznosti za izdelane taksne in davčne vrednotnice ter dinarske čeke v višini 30 milijonov dinarjev;
- obveznost za začasno uporabo sredstev rezerv na žiro računu za poslovne namene v višini 91 milijonov dinarjev;
- obračunane nedospele obresti za kredit iz naslova revalorizacijskih obresti JUBMES-u v višini 98 milijonov dinarjev;
- obveznosti iz naslova začasne razporeditve sredstev za rezervni sklad v višini 78 milijonov dinarjev;
- ostale kratkoročne obveznosti (osebni dohodki, davki in prispevki) v višini 13 milijonov dinarjev.

Rezerve banke so bile oblikovane ob zaključnem računu 30.6.1991 na podlagi pozitivnih tečajnih razlik iz poslovanja po goriškem sporazumu in sejemskih sporazumih z Italijo in Avstrijo. Sredstva so bila namensko rezervirana za stroške tiskanja slovenske valute in odkup kovancev od Republike Slovenije.

Izvenbilančna evidenca - aktivni in pasivni računi

V izvenbilančni evidenci Banka Slovenije izkazuje:

- sredstva obvezne rezerve bank v Republiki Sloveniji v višini 2.526 milijonov dinarjev;
- prihodke od hiš na Dunaju in Grazu v višini 6 milijonov šilingov;
- stvari, dane v depo (razni predmeti, obveznice), v višini 23 milijonov dinarjev;
- nedospele obresti v višini 8 milijonov dinarjev od nezapadlih kreditov JUBMES-u;
- nedospele obresti v višini 126 milijonov dinarjev od kredita danega Stanovanjsko-komunalni banki iz naslova jamstva za hranilne vloge in tekoče račune občanov.

Tabela 3: Bilanca uspeha Banke Slovenije po podobdobjih 1.7.-7.10.1991 in 8.10.-31.12.1991

v tisoč tolarjev

	REALIZIRANO	
	1.7. - 7.10.1991	8.10. - 31.12.1991
PRIHODKI		
1. Obresti za kredite	763.448	245.102
2. Obresti za devizna sredstva	0	32.374
3. Prihodki iz deviznega poslovanja		
- provizija	0	3.028
- marža	0	101.988
4. Prihodki po tarifi	36.693	8.627
5. Drugi prihodki	2.636	9.741
6. Prihodki od financiranja	0	469.010
7. Zmanjšanje prihod. od financiranja (v korist revalorizacijskih rezerv)	0	-469.010
I. SKUPAJ PRIHODKI (1 do 5)	802.777	400.860
ODHODKI		
1. Obresti	0	21.300
2. Stroški izdelave bankovcev	12.256	74.542
3. Materialni in amortizacijski stroški		
- materialni stroški	10.053	41.682
- amortizacija in revalorizacija am.	6.255	7.768
4. Stroški deviznega poslovanja		
- provizija	0	175
- marža	0	225.993
5. Osebni dohodki in skupna poraba	40.997	81.361
6. Del obresti za NBJ	305.379	0
II. SKUPAJ ODHODKI (1 do 6)	374.940	452.821
III. PRESEŽEK PRIHODKOV	427.837	-51.961
RAZPOREDITEV V SKLADE		
1. Poslovni sklad	14.869	14.869
2. Rezervni sklad	50.000	50.000
3. Revalorizacija rezervnega sklada	25.814	62.038
IV. SKUPAJ RAZPOREJENO V SKLADE (1 do 3)	90.683	126.907
V. OSTANEK PRESEŽKA PRIHODKOV (III - IV)	337.154	-178.868

PRILOGA 1

MONETARNA OSAMOSVOJITEV IN KONSTITUIRANJE BANKE SLOVENIJE KOT CENTRALNE BANKE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Obdobje do uvedbe tolarja

Osamosvojitveni zakoni za področje monetarnega sistema ter za plačilnobilančno področje (glej seznam predpisov v tabelarni prilogi) so začeli veljati 25.6.1991. Glede načina plačevanja v Republiki Sloveniji je bilo v Zakonu o Banki Slovenije določeno, da ostajajo dinarski bankovci in kovanci še naprej zakonito plačilno sredstvo ter da se terjatve in obveznosti izkazujejo in poravnavaajo v dinarjih, dokler Skupščina Republike Slovenije ne odloči drugače. S podpisom Brionske deklaracije 7.7.1991 se je Republika Slovenija zavezala, da bo spoštovala trimesečni moratorij za izvajanje sprejetih osamosvojitvenih zakonov. To je pomenilo nadaljnjo uporabo dinarja kot plačilnega sredstva na območju Republike Slovenije v času veljavnosti moratorija ter seveda spoštovanje ukrepov denarne politike, veljavnih za dinarsko področje, sprejetih s strani Sveta guvernerjev Narodne banke Jugoslavije.

Kot odgovor na ukrepe Slovenije je Svet guvernerjev Narodne banke Jugoslavije dne 27.6.1991 sprejel sklepe o zaščiti interesov SFRJ na področjih, ki se nanašajo na funkcioniranje enotnega monetarnega in deviznega sistema ter politike. Sklepi so se nanašali na nadaljnje odobravanje kreditov iz primarne emisije, na ustavitev prodaje deviz pooblaščenim bankam na deviznem tržišču v Beogradu, na ukinitvev soglasij Narodne banke Jugoslavije za nove kreditne posle s tujino ter na prekinitev dobavljanja dinarske gotovine Banki Slovenije.

S prepovedjo črpanja kreditov iz primarne emisije za banke iz Republike Slovenije je Narodna banka Jugoslavije prenehala opravljati eno od temeljnih nalog centralne banke, to je skrb za globalno likvidnost bank. Narodna banka Jugoslavije je bankam v Republiki Sloveniji enostransko odrekla več kot polovico (približno 5,8 milijard dinarjev) celotnega likvidnostnega potenciala, ki bi sicer bil razpoložljiv bankam v okviru sprejetih in veljavnih ukrepov denarne politike Narodne banke Jugoslavije.

Ker je Narodna banka Jugoslavije prenehala skrbeti za globalno likvidnost slovenskih bank, je bila Banka Slovenije prisiljena za čas veljavnosti sklepa Sveta guvernerjev Narodne banke Jugoslavije prevzeti skrb za uravnavanje likvidnosti bank. Izvajanje te naloge sta omogočila Odlok Izvršnega sveta Skupščine Republike Slovenije o opravljanju plačilnega prometa iz naslova plasmajev iz primarne emisije, sprejet 5.7.1991, in sklep guvernerja Banke Slovenije o načinu črpanja primarne emisije in zagotavljanju likvidnosti bank, sprejet 8.7.1991. O razlogih za sprejem teh ukrepov in o njuni vsebini je Banka Slovenije obvestila več tujih centralnih bank in mednarodne finančne institucije.

Ker je Slovenija s podpisom Brionske deklaracije sprejela moratorij na izvajanje osamosvojitvenih predpisov, je Zvezni izvršni svet priporočil Svetu guvernerjev Narodne banke Jugoslavije, da umakne svoje sklepe o začasni izključitvi Banke Slovenije (in

Narodne banke Hrvatske) iz tokov primarne emisije. To priporočilo je Svet guvernerjev NBJ obravnaval 10.7.1991, vendar ga ni sprejel. Zahteval je, da se v Banki Slovenije opravi neposredna kontrola, ki je bila tudi opravljena in ki je ugotovila, da Banka Slovenije v celoti izvaja denarno politiko v skladu z ukrepi, ki jih je sprejela NBJ, le plačilni promet za primarno emisijo se je opravljal prek SDK Slovenije in ne prek SDK Jugoslavije, kar je bilo v nasprotju z zveznim odlokom. Narodna banka Jugoslavije je zato začela izrekati tudi sankcije proti bankam, ki so črpale kredite iz primarne emisije pri Banki Slovenije. Te sankcije bi lahko v skrajnem primeru pomenile tudi odvzem dovoljenja pooblaščenim bankam za opravljanje plačilnega prometa in kreditnih poslov s tujino in zahtevo po poplačilu vseh kreditov iz primarne emisije. Kljub poizkusu, da bi bankam onemogočili poslovanje s tujino, do tega, tudi zaradi redne komunikacije Banke Slovenije s tujino, dejansko ni prišlo.

Zaustavitev dobav dinarske gotovine je v razmerah visoke inflacije povzročila, da je v Sloveniji pričelo primanjkovati bankovcev, predvsem v konicah, to je ob dnevih, ko se običajno izplačujejo osebni dohodki in pokojnine. V začetku septembra je bilo pomanjkanje že tolikšno, da je bila Banka Slovenije prisiljena dati ponovno v obtok tiste bankovce, ki so bili izdani pred izvršeno denominacijo ob koncu leta 1989 in ki so bili že izločeni iz obtoka.

Narodna banka Jugoslavije je v avgustu 1991 v skladu s sprejetim programom kontrole trezorskega poslovanja v vseh narodnih bankah republik in narodnih bankah avtonomnih pokrajin opravila v Banki Slovenije in nekaterih podružnicah Službe družbenega knjigovodstva v republiki kontrolo trezorskega poslovanja. Predmet kontrole je bila predvsem višina blagajniških maksimumov v trezorjih, ker je Narodna banka Jugoslavije predpostavljala, da se v trezorjih narodnih bank v republikah zadržuje preveč gotovine, kar povzroča motnje v oskrbovanju z gotovino. Banka Slovenije je kontrolorjem Narodne banke Jugoslavije omogočila pregled, četudi tedaj že dolgo ni več prejemale dinarske gotovine iz Beograda. Pri kontroli je bilo ugotovljeno, da se Banka Slovenije v celoti ravna po veljavnih navodilih za poslovanje in da bi lahko celo povečala svoje maksimume gotovine za 10,3%. Kljub tem in prej navedenim dejstvom pa Narodna banka Jugoslavije v celotnem obdobju veljavnosti moratorija ni umaknila blokade pri dobavi dinarske gotovine Banki Slovenije.

Uvedba slovenske valute - tolarja

Odločitev o uvedbi lastnega denarja je sprejela Skupščina Republike Slovenije 7.10.1991. Časovno je to sovpadlo z iztekom brionskega moratorija. V ta namen sta bila sprejeta dva zakona, ki sta pričela veljati 8.10.1991:

- Zakon o denarni enoti Republike Slovenije; z njim je skupščina na območju Slovenije kot edino zakonito plačilno sredstvo uveljavila tolar, ki se deli na sto stotinov. Tečajno listo tolarja do tujih valut je na podlagi tega zakona objavila Banka Slovenije;
- Zakon o uporabi denarne enote Republike Slovenije; z njim je skupščina določila, da se do izdaje tolarških bankovcev in kovancev kot zakonito plačilno sredstvo uporabljajo vrednostni boni R Slovenije. Te vrednostne bone je izdala R Slovenija v imenu in za račun Banke Slovenije.

Z zakonom je bilo določeno, da se z 8.10.1991 vzamejo iz obtoka dinarski bankovci in kovanci, in sicer v razmerju 1:1, in da se od tega dne naprej cene vseh proizvodov in storitev izkazujejo v denarni enoti R Slovenije. Zakon je tudi pooblastil Banko Slovenije, da določi način, postopek in rok za prilagoditev depozitnih in kreditnih razmerij temu zakonu.

Na podlagi Zakona o Banki Slovenije in Zakona o uporabi denarne enote Republike Slovenije je Svet Banke Slovenije istočasno sprejel štiri sklepe:

- sklep o izdaji, apoenih in glavnih znamenjih vrednostnih bonov Republike Slovenije;
- sklep o izročitvi vrednostih bonov v obtok;
- sklep, da se vzamejo iz obtoka dinarski bankovci;
- sklep, da se vzamejo iz obtoka kovanci za 1 dinar, 2 dinarja in 5 dinarjev ter 10, 20 in 50 par;

S tema zakonoma in s sklepi Sveta Banke Slovenije so bile podane pravne osnove za zamenjavo denarja v Republiki Sloveniji, ki se je pričela 8.10.1991.

Zamenjava denarja

Dne 8.10.1991 so bile vse banke zaprte. Ta dan je bil uporabljen za instrukcije o pogojih in načinu zamenjave. Banke, pošte in SDK pred tem niso imele informacij o tem.

Zamenjava denarja je potekala v rednem in naknadnem roku. Redna zamenjava je potekala v času od 9.10.1991 do 11.10.1991 po razmerju, določenem v Zakonu o uporabi denarne enote. Zamenjavo so opravljale vse enote Službe družbenega knjigovodstva, banke in pošte. Banka Slovenije je dobavila enotam Službe družbenega knjigovodstva še pred začetkom zamenjave zadostne količine vrednostnih bonov. Boni so bili natisnjeni v apoenih in v vrednostih, ki so ustrezale ocenam o stanju dinarske gotovine v obtoku v času zamenjave na območju R Slovenije.

Redna zamenjava je v vseh enotah potekala od 7.00 do 21.00.

Kriteriji zamenjave v rednem roku so bili naslednji:

- a) zneski do 20.000 din so bili zamenjani v vrednostne bone neomejeno na vseh enotah, ki so menjale denar;
- b) zneski od 20.000 do 50.000 din so bili zamenjani v tolarje in vpisani v korist tekočega računa ali hranilne knjižice prinositelja gotovine;
- c) zneski nad 50.000 din so bili zamenjani samo v podružnicah SDK in na blagajni Banke Slovenije, ob preverjanju porekla gotovine in s pravico SDK in Banke Slovenije, da odklonita zamenjavo, če bi bil podan utemeljen sum o poskusu protipravne pridobitve vrednostnih bonov.

V vseh treh primerih so enote, ki so zamenjevale gotovino, evidentirale tudi identiteto prinositelja gotovine.

V rednem roku je bilo zamenjanih 99% vse dinarske gotovine.

Naknadni rok za zamenjavo je veljal od 12.10.1991 do 31.10.1991. Zamenjava denarja v tem roku je bila mogoča samo na enotah SDK in na blagajni Banke Slovenije. Razmerje med tolarjem in dinarjem je bilo določeno na 0,8751:1. Ker je pri naknadni zamenjavi na nekaterih enotah SDK prišlo do povečane ponudbe dinarske gotovine s strani državljanov drugih republik, je Banka Slovenije obvestila SDK o novih kriterijih za zamenjavo:

- maksimalni znesek gotovine, ki ga je bilo možno zamenjati neposredno na blagajni, je bil omejen na 5.000 din za osebe s stalnim ali začasnim bivališčem v Sloveniji; za večje zneske je bila potrebna pismena vloga z obrazložitvijo, o kateri je odločala Banka Slovenije,
- znesek dinarske gotovine, ki so ga lahko v naknadnem roku zamenjale osebe brez stalnega ali začasnega bivališča v R Sloveniji, je bil omejen na 2.000 din.

V rednem in naknadnem roku je bilo zamenjano za 8.576 milijonov dinarjev gotovine. Ta znesek predstavlja terjatev Slovenije do NBJ.

Zamenjava knjižnega denarja je bila opravljena v skladu z 8. členom Zakona o uporabi denarne enote. Ta je določal, da se za zneske, navedene v predpisih in splošnih aktih, sodnih in upravnih aktih, na obveznicah in drugih vrednostnih papirjih, menicah, v pogodbah in drugih listinah in obvestilih, v obračunih in evidencah, izdanih do 8.10.1991, šteje, da so navedeni v denarni enoti R Slovenije. Odlok o plačilnem prometu, ki ga je sprejel Izvršni svet in je pričel veljati z 8.10.1991, pa je določal, da sredstev v plačilnem prometu, ki do 8.10.1991 niso bila knjižena na ustrezne račune, ni mogoče zamenjati v tolarje, ampak se morajo usmeriti na posebne račune plačilnega prometa z vsako posamezno republiko, ki jih je v ta namen odprla SDK. Na teh posebnih dinarskih računih je bilo po stanju dne 6.1.1992 673 milijonov dinarskih terjatev, ki izvirajo delno iz plačilnega prometa z drugimi republikami, ki je datiran pred 8.10.1991, ali iz poslovanja z drugimi republikami po 8.10.1991. Hkrati pa so bila na teh računih 6.1.1992 tudi negativna stanja v višini 404 milijonov din.

Po uvedbi tolarjev je Narodna banka Jugoslavije opravila dve kontroli trezorskega poslovanja, in sicer 18.10. in 5.12.1991. Ob prvi kontroli je ugotovljala stanje dinarske gotovine v Sloveniji dne 7.10.1991 (torej pred pričetkom menjave), z drugo kontrolo pa količine dinarjev, ki so bile prevzete po zamenjavi. Banka Slovenije je obe kontroli dovolila in istočasno pojasnila, da mora biti zbrana dinarska gotovina, predmet posebnih pogajanj med Narodno banko Jugoslavije in Banko Slovenije. Ker Narodna banka Jugoslavije po osnovi izdane dinarske gotovine evidenčno izkazuje terjatev do Banke Slovenije v višini 27.300 milijonov dinarjev, je Svet guvernerjev Narodne banke Jugoslavije s sklepom (Ur. list SFRJ, št. 74/91) zahteval od Banke Slovenije, da omenjeno gotovino izroči NB Jugoslavije do 15.11.1991 ali pa jo plača v devizah po uradnem tečaju NB Jugoslavije v višini 1.249 milijonov dolarjev. V oktobru je NB Jugoslavije s teleksom obvestila tuje banke, naj blokirajo račune slovenskih bank v tujini, da bi si tako kasneje

poplačala svojo "terjatev". Zaradi dobre obveščенosti o ozadju namer NB Jugoslavije tuje banke zahtevi Narodne banke Jugoslavije niso ustregle.

Konstituiranje Banke Slovenije kot centralne banke v Republiki Sloveniji

Formalno je bila institucionalna pretvorba prejšnje Narodne banke Slovenije v Banko Slovenije po Zakonu o Banki Slovenije opravljena z zaključno bilanco Narodne banke Slovenije dne 30.6.1991 in z začetno bilanco Banke Slovenije dne 1.7.1991. Nekatere naloge centralne banke v odnosu do bank na področju Republike Slovenije je bila Banka Slovenije, kot že rečeno, prisiljena prevzeti od Narodne banke Jugoslavije že 8.7.1991, čeprav še v okviru ukrepov emisijske politike, veljavne za dinarsko področje.

Z dnem uvedbe nove denarne enote Republike Slovenije je Zakon o uporabi denarne enote določil, da se vsi zneski izkazujejo v novi denarni enoti in da Banka Slovenije predpiše način, postopek in rok za prilagoditev depozitnih in kreditnih razmerij. To pomeni, da so se računi rezidentov v bilancah konvertirali v tolarje, medtem ko se je za račune, na katerih se evidentirajo odnosi z nerezidenti, uporabljalo le tolarsko vrednotenje. Med te račune so sodila v bilancah bank tudi sredstva na žiro računih, na računih obveznih rezerv in del blagajniških zapisov NBJ. Ta sredstva so se bilančno knjižila v pasivi Narodne banke Jugoslavije kot njena obveznost, fizično pa so se nahajala in evidentirala na obračunskih sedežih Službe družbenega knjigovodstva. Obratno vsebino so imele obveznosti slovenskih bank za kredite iz primarne emisije, saj so te kredite banke črpale pri Banki Slovenije, ki je po zakonu postala pravna naslednica imetij in obveznosti Narodne banke Slovenije. Terjatve in obveznosti v dinarskem centralnobančnem denarju so se sicer približno ujemale (brez dinarske gotovine), vendar so se nahajale pri dveh različnih subjektih novega tolarskega denarnega področja: obveznosti za kredite iz primarne emisije do NBJ v pasivi bilance Banke Slovenije, terjatve do NBJ iz naslova žiro računov in obvezne rezerve pa v aktivih bilanc poslovnih bank. Za ureditev teh odnosov so obstajale tri možne variante: prepustiti jih poslovnim bankam ali jih prenesti na državo oziroma Banko Slovenije. Svet Banke Slovenije se je na svoji prvi seji odločil za slednjo rešitev, s čimer so se pasivi Banke Slovenije priključila v tolarje konvertirana sredstva na žiro računih in na računu obvezne rezerve bank oz. vsa sredstva pravnih oseb pri SDK Slovenije, ki so se vključevala v depozit pri Narodni banki Jugoslavije, aktivni pa enakovredne dinarske terjatve do Narodne banke Jugoslavije.

Glede na določbe ustavnega zakona, po katerih je Vlada Republike Slovenije zadolžena, da pripravi izhodišča za uveljavitev ustreznega deleža Republike Slovenije pri delitvi nepremičnega in premičnega premoženja bivše SFRJ (del tega predstavljajo tudi neto terjatve Banke Slovenije do NBJ), Banka Slovenije na podlagi dogovora z Vlado o poslovnih knjigah izkazuje namesto dinarske terjatve do NBJ tolarsko dolgoročno terjatev do Republike Slovenije.

Tabela 1: Terjatve in obveznosti bank iz Republike Slovenije do Narodne banke Jugoslavije, ki jih je Banka Slovenije prevzela od NBJ

v milijonih tolarjev

	Stanje dne 8.10.1991
Prevzete terjatve - skupaj	11.223,5
- žiro račun bank	3.580,1
- blagajniški zapisi	5.117,8
- obvezna rezerva bank	2.525,6
Prevzete obveznosti - skupaj	11.933,3
- reeskontni krediti	6.116,5
- posebni likvidnostni krediti	5.353,4
- drugi krediti (konvertirani dolgoročni)	463,4

Nastanek denarja Banke Slovenije tako izvira iz prevzema rezerv bank v znesku na dan 7. oktobra in iz zamenjave dinarske gotovine v obtoku začasne vrednostne bone po predhodno opisanih poteh. Kasnejše spremembe obsega centralnobančnega denarja so bile posledica politike Banke Slovenije. Žiro računi bank in gotovina v obtoku so se povečevali zaradi nakupov deviz (kamor se vključuje tudi še dovoljena izredna menjava dinarjev), odlive pa je povzročalo vračanje kreditov iz primarne emisije.

PRILOGA 2

INFORMACIJA O POTEKU IZDELAVE VREDNOSTNIH BONOV ZA REPUBLIKO SLOVENIJO

Republika Slovenija je v jeseni 1990 začela pripravljati vrednostne bone, ki naj bi jih v primeru potrebe uporabili kot zasilni denar, dokler ne bi eventualno izdali pravega denarja. Strokovno tehnična izvedba likovnih rešitev vrednostnih bonov je bila zaupana delovni organizaciji Aero Celje (sedaj: Cetis), ki je tudi pripravila prve osnutke.

Banka Slovenije (tedaj še kot Narodna banka Slovenije) je bila povabljena k realizaciji projekta v drugi polovici oktobra 1990 pred potrditvijo osnutkov zunanjega videza vrednostnih bonov. V tej fazi je banka pripravila tudi predlog za numeracijo posameznih serij bonov ter načrt hrambe bonov v trezorjih.

Tiskanje bonov se je v Celju začelo v prvi polovici novembra 1990. Banka Slovenije je opravljala svetovalno vlogo pri organizaciji tiska in dodelave. Ob zaključku tiskanja posameznih apoenov so bili boni komisijsko prevzeti le globalno (torej v zaprti embalaži, ob ustrezni kontroli embalaže) in prepeljani na lokacije rezervnih trezorjev banke. V centralni trezor Banke Slovenije v Ljubljani so bili boni prepeljani jeseni 1991, ko je bila že sprejeta odločitev o njihovi izročitvi v obtok.

Tovarna Aero je v času od novembra 1990 do konca januarja 1991 izdelala za potrebe naročnika, t.j. Republike Slovenije, naslednje količine bonov:

tip A	apoen	1000	500.000	kosov
tip B	apoen	500	4.600.000	kosov
tip C	apoen	200	7.300.000	kosov
tip D	apoen	100	32.300.000	kosov
tip E	apoen	50	7.700.000	kosov
tip F	apoen	10	35.000.000	kosov
tip G	apoen	5	15.000.000	kosov
tip H	apoen	2	10.000.000	kosov.

Apoenska struktura bonov, ki so se tiskali, je bila določena na osnovi spremljanja apoenske strukture tedanjih dinarskih bankovcev, ki so bili v obtoku, pri čemer je bila upoštevana v jeseni 1990 zabeležena skupna nominalna vrednost, korigirana za ocenjeno inflacijo. Ime denarne enote tedaj namenoma ni bilo določeno, saj je bila usoda bonov v trenutku odločitve za njihovo tiskanje še nedorečena in bi z njihovim poimenovanjem zožili uporabnost bonov za druge namene, če ne bi bili uporabljeni kot denar. To dejstvo se je ob izročitvi bonov v obtok pokazalo celo kot dobro spričo dejstva, da je bilo ime denarne enote Republike Slovenije izbrano v zadnjem trenutku. Predvideno je bilo, da se vrednost posameznih bonov v praksi izraža z določenim številom enot (npr. bon za 1000 je vreden 1000 enot).

Po končanem tiskanju navedenih serij je bil v tiskarni opravljen komisijski prevzem vseh bonov, ki so bili izločeni ob dodelavi kot neprimerni za izdajo (t.j. makulature) in zamenjani z boni nadomestne serije. Vse zamenjave je proizvajalčeva interna kontrola posebej evidentirala, evidenčni listi pa so bili osnova za kontrolo ob zaključku tiskanja. Kontrolni prevzem izločenih bonov je zabeležen v posebnem zapisniku.

Prav tako je bil ob zadnji dobavi sestavljen še skupen zapisnik o poteku tiskanja, postopku dodelave ter primopredaji bonov za naročnika "Republika Slovenija". Iz zapisnika, ki ga je prejel tudi tedanji Sekretariat za finance ter ga hranita proizvajalec in banka, je mogoče dodatno razbrati vse postopke, ki so bili izvedeni med samimi pripravami za tiskanje, med tiskanjem in dodelavo kakor tudi ob prevzemu izdelanih bonov. Vsi tiskarski pripomočki za izdelavo bonov so bili ob zaključku tiskanja shranjeni zaradi morebitnih ponatisov.

Ob koncu januarja 1991 je bilo za distribucijo pripravljenih skupno 112.400.000 bonov različne nominalne vrednosti v skupnem seštevku 8.320.000.000 enot. Analize stanja gotovine v obtoku so pokazale, da bi ta količina ob koncu aprila 1991 po vrednosti pokrivala le 95% vse gotovine v obtoku. Banka Slovenije je na to dejstvo tudi uradno opozorila ter predlagala kot možno menjalno razmerje 1:2, da bi lahko z obstoječimi natisnjenimi količinami bonov pokrili vse potrebe menjave in izključili morebitna presenečenja (napake v ocenah količin dinarske gotovine pri občanih). Ob tem pa je banka ponovno opozorila tudi na dejstvo, da boni predstavljajo le zasilni denar in je zato nujno potrebna previdnost pri določanju menjalnega razmerja.

Ob razpravah o uvedbi vrednostnih bonov kot začasnega slovenskega denarja so se razvile tudi polemike o tem, ali bomo ob uvedbi bonov zadržali dotedanji kovani denar oziroma ali bodo hkrati z jugoslovanskimi bankovci vzeti iz obtoka tudi kovanci. To pa je hkrati pomenilo, da bi ob izločitvi vseh kovancev iz obtoka z uvedbo bonov imeli najnižjo denarno enoto "2", in ne "1", kar bi bilo sicer najbolj logično. Zato je Banka Slovenije predlagala tiskanje vrednostnih bonov enote "1", da bi tako zapolnili vrzel, ki bi nastala z ukinitvijo veljavnosti vsega jugoslovanskega denarja. Pri tem je nastopilo tudi pravno vprašanje podpisnika ob novem bonu za eno enoto glede na to, da je v tem času prišlo do zamenjave ministra za finance.

Sprejeta je bila odločitev, da se natisne 20.000.000 kosov vrednostnih bonov enote "1" na enakem papirju, kot so bili natiskani vsi dotedanji boni. Pri tem je bila uporabljena modificirana osnovna likovna rešitev, podpis ministra za finance pa je ostal nespremenjen.

Zaradi naraščajoče inflacije in popolne blokade dobav dinarske gotovine iz Narodne banke Jugoslavije je uvedba vrednostnih bonov po koncu junijske vojne postajala vedno bolj aktualna. Hkrati pa je bilo ocenjeno, da apoenska struktura, ki je bila na voljo, ne zadošča za morebitno izvedbo menjave in za pokrivanje gotovinskega obtoka do uvedbe pravega denarja (t.j. za najmanj 6 mesecev).

Odločitev o tiskanju dodatne količine bonov po 1000 enot s povečano zaščito je bila sprejeta v septembru 1991, tako da je tiskanje in dodelava 10 milijonov bonov trajala do začetka oktobra.

Skupno je bilo natisnjenih 9 različnih apoenov bonov v vrednosti 18.340.000.000 enot in količini 142.000.000 kosov. Celotna količina bonov, razen enote 1000 s povečano zaščito, je bila do določitve roka o njihovi izročitvi v obtok shranjena v rezervnih trezorjih Banke Slovenije. Tisočaki so bili sprejeti v hrambo v centralni trezor glede na to, da je bila izročitev bonov v obtok ob koncu septembra le še vprašanje časa.

Banka Slovenije je za razliko od tiskanja prve serije, ko je imela le svetovalno vlogo, pri tiskanju enote "1" izvajala občasno kontrolo tiskanja in dodelave bonov. Pri enoti "1000" pa je zagotovila stalno prisotnost svojih kontrolorjev tako pri tiskanju kot pri dodelavi vseh 24 ur delovnega procesa. Tako je želela preprečiti morebitne možne nepravilnosti pri proizvodnji. Tudi za enoto 1 in 1000 so bili ob zaključku tiskanja sestavljeni posebni zapisniki o poteku tiskanja, postopku dodelave in primopredaje vrednostnih bonov za naročnika "Republika Slovenije". Zapisniki predstavljajo posnetek dejanskega poteka vseh faz dela. Posamezni postopki (npr. evidenca papirja, evidence barv, zamenjave makulature) so bili dodatno dokumentirani s komisijskimi zapisniki proizvajalca ali s skupnimi zapisniki komisij proizvajalca in Banke Slovenije.

V zvezi z uvedbo vrednostnih bonov kot plačilnega sredstva na območju Republike Slovenije je bilo pripravljenih več izračunov o predvidenih količinah dinarske gotovine v obtoku ter njenem razmerju do natisnjenih količin bonov, predvidenih za zamenjavo. Zadnji izračuni v septembru 1991 so kazali, da bi natisnjene količine sicer morale v celoti pokriti zamenjane dinarske bankovce in omogočiti kratkotrajne zaloge, da pa bi bilo v primeru daljšega zadrževanja bonov v obtoku, zlasti ob morebitni skokoviti inflaciji, potrebno zagotoviti tiskanje dodatnih količin. Po uvedbi bonov se je izkazalo, da so bile ocene o količinah dinarjev v obtoku nekoliko previsoke, zato vsaj v prvih mesecih problemov glede količin bonov ni bilo, opazen pa je problem ustrezne apoenske strukture (pomanjkanje bonov višjih vrednosti).

Formalnopravno je bila izdaja bonov prve serije (tiskanje v obdobju med decembrom 1990 in januarjem 1991) urejena s pogodbo med tedanjim Sekretariatom za finance in Aerom Celje, tiskanje enot 1 in 1000 pa z direktno pogodbo med Banko Slovenije in Cetisom Celje. S finančnimi podatki o ceni tiskanja celotne količine ne razpolagamo, ker nam računi za prvo pogodbo niso bili posredovani. Banka Slovenije je za papir in tiskanje enot 1 in 1000 v drugem polletju plačala približno 19 milijonov tolarjev.

Vrednostni boni, ki jih je izdala Republika Slovenije (z dodatno opredelitvijo v zakonu "v imenu in za račun Banke Slovenije"), so bili izročeni v obtok na podlagi določil Zakona o uporabi denarne enote Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 17/91 - 8.10.1991) kot zakonito plačilno sredstvo v Republiki Sloveniji. Dinarski bankovci in kovanci so bili ob uveljavitvi zakona zamenjani v razmerju 1:1 (v roku za redno menjavo), kasneje pa po tečaju 85,71 tolarja za 100 dinarjev, ki ga je določila Banka Slovenije (v roku za naknadno zamenjavo). Redna zamenjava je trajala od 9. do 11. oktobra 1991, naknadna zamenjava pa je bila zaključena z 31. oktobrom 1991.

Banka Slovenije je v dneh pred napovedano zamenjavo dinarjev za vrednostne bone, ko sicer še ni bil znan točen datum zamenjave, temveč le okvirni rok, izvršila distribucijo vrednostnih bonov do enot Službe družbenega knjigovodstva. Na ta način je bilo omogočeno, da se velik del prejete gotovine kontrolno prešteje pred pričetkom

zamenjave, s čimer so se izključile morebitne napake v prejetih količinah vrednostnih bonov. Distribucija vrednostnih bonov je bila izvedena v času od 3. do vključno 7.10.1991 z vozili Banke Slovenije v dnevnem in nočnem času. Pri tem je bilo sodelovanje z vsemi podružnicami Službe družbenega knjigovodstva, ki so v nekaj primerih opravile tudi prevoze z lastnimi vozili in tako omogočile hitrejšo razdelitev predvidene količine bonov, zelo dobro. Razdeljenih je bilo pribl. 80% vseh razpoložljivih količin vrednostnih bonov, da bi lahko enote službe družbenega knjigovodstva razpolagale z zadostnimi količinami in ustrezno apoensko strukturo bonov, saj obseg gotovine v obtoku ni bil natančneje poznan. Kot osnova so bili vzeti izplačani osebni dohodki po posameznih regijah, računajoč, da se ta parameter približno lahko odraža tudi v količinah gotovine pri prebivalstvu. Izdanih je bilo 94.435.000 kosov raznih vrednostnih bonov v skupni vrednosti 15.201.710.000 tolarjev. Pri distribuciji vrednostnih bonov problemov ni bilo.

Za izvedbo neposredne zamenjave vrednostnih bonov je bilo predhodno organiziranih dvoje pripravljalnih sestankov, tako z enotami Službe družbenega knjigovodstva kakor tudi z večjimi poslovnimi bankami in sestavljenim PTT podjetjem Slovenije, ki so bili skupno z Banko Slovenije vključeni v neposredno izvedbo redne zamenjave dinarjev v tolarje.

Za zamenjavo je bilo izdano Navodilo o načinu in rokih zamenjave dinarskih bankovcev in kovancev za vrednostne bone, s katerim je bilo med drugim določeno:

- da poteka zamenjava od 8. do 11. oktobra 1991,
- da se denarni zneski zaokrožajo na cele enote (ker je bilo neposredno pred pričetkom zamenjave določeno, da se ukinejo tudi parski kovanci),
- da je mogoča neposredna zamenjava le do zneska 20.000 tolarjev, nad tem pa le proti pologu na knjižico oziroma tekoči račun,
- da so vse enote, ki opravljajo zamenjavo, dolžne imeti delovni čas od 7. do 21. ure,
- da se ob zamenjavi ugotavlja identiteta prinositelja in vodijo ustrezne evidence,
- da se zneski nad 50.000 tolarjev menjajo izljučno v enotah Službe družbenega knjigovodstva in v Banki Slovenije z ugotavljanjem identitete pravne oziroma fizične osebe, ki želi menjati gotovino.

Po zbranih podatkih je redna zamenjava potekala nemoteno, vse udeležene enote, ki so opravljale menjavo, pa so spoštovale dogovorjene delovne postopke. Nekaj manjših težav je bilo takoj ob pričetku menjave zaradi tega, ker so na nekaterih menjalnih mestih v želji, da bi menjava potekala čim hitreje, izdajali le bone višjih vrednosti. Takoj po prejemu take informacije in intervencije Banke Slovenije so bila vsa menjalna mesta opozorjena, da je potrebno izdajati različne enote vrednostnih bonov, če hočemo pokrivati vse potrebe gotovinskega obtoka.

Ob koncu zamenjave je bilo iz obtoka skupno prevzeto za 8,557.283.597,00 dinarjev (pribl. 50 ton) dinarskih bankovcev in 18.938.404,20 dinarjev (pribl. 130 ton) različnih kovancev. Ta dinarska gotovina bo predmet posebnih dogovorov med Narodno banko Jugoslavije in pristojnimi organi Republike Slovenije ob delitveni bilanci.

PRILOGA 3

TABELARNA PRILOGA

Tabela 1: Uravnavanje likvidnosti bank v Sloveniji po posameznih instrumentih emisijske politike

	v milijonih din									v milijonih SLT		
	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	avg	sep	okt	nov	dec
Povprečno stanje:												
- žiro računi bank	400,4	544,8	489,2	688,5	1224,0	1411,5	846,3	1024,6	1179,9	1609,6	297,7	149,3
- blagajna bank	331,1	296,4	308,5	327,5	349,1	369,8	484,1	422,1	431,7	643,6	554,3	683,6
- izločena obvezna rezerva	1411,6	1487,6	1570,5	1648,0	1832,8	2107,6	2227,6	2332,1	2525,6	6066,5	4318,2	3376,8
- obvezni blagajniški zapisi	988,9	2033,7	2864,2	2270,2	2787,5	2569,9	3556,8	4363,2	4487,2	-	-	-
Politika "zaprtega trga" BS (povprečna stanja):												
- reeskontni krediti	692,6	1308,9	1532,8	1603,0	2460,7	2906,6	3293,6	3047,3	1375,3	4193,0	2895,7	1148,4
- krediti za likvidnost na podlagi zmanjšanja dev. vlog občanov	-	-	-	-	1820,3	2730,7	3212,7	4526,3	4815,2	-	-	-
- ostali krediti	437,8	437,7	437,5	437,5	453,0	533,5	533,5	533,4	533,4	533,2	459,7	452,4
Uravnavanje likvidnosti bank (povprečna stanja):												
- uporabljena obvezna rezerva	427,1	91,3	14,9	7,2	0,5	47,3	66,3	1,0	3,9	3,8	0,0	296,1
- presežno izločena obvezna rezerva	0	0	0	0	0	0	0	0	0	591,4	1000,0	298,7
- likvidnostni krediti	978,0	433,5	1424,4	472,2	104,7	44,8	241,9	69,8	3,2	-	-	-
- odkupljene obveznice z obveznostjo reokupa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	167,8	550,0
Politika "odprtega trga" BS:												
nakup deviz (sprememba)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	734,4	1731,9	4385,7
prodaja deviz (sprememba)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0	626,7
blagajniški zapisi NBJ/BS (povprečno stanje)	1,4	51,3	18,5	50,8	166,3	1099,4	60,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vir: - Desetdnevna poročila o kreditih iz primarne emisije
 - Dnevni podatki bank

Tabela 2: Sredstva in naložbe bank v Sloveniji (brez podružnic in poslovnih enot izven Republike Slovenije)

v milijonih tolarjev

	10.10. 1991	20.10. 1991	31.10. 1991	10.11. 1991	20.11. 1991	30.11. 1991	10.12. 1991	20.12. 1991	31.12. 1991
KREDITI	73.946	97.327	99.999	104.699	105.350	108.490	112.355	111.995	119.220
Kratkoročni krediti komitentom	26.972	29.895	28.573	28.473	28.801	29.451	31.566	31.638	35.304
- kratkoročni krediti									
gospodarstvu	24.495	27.297	25.912	25.810	26.214	26.788	28.942	29.069	32.922
- okvirni krediti	569	682	542	493	620	632	593	821	584
- kratkoročni potrošniški krediti	1.004	979	1.189	1.220	1.051	1.071	1.106	989	988
- ostali kratkoročni krediti	903	937	930	950	916	960	924	759	811
Eskontirane menice	49	51	49	44	60	55	48	44	42
Dolgoročni krediti komitentom	21.120	23.894	23.936	25.252	25.763	27.491	28.722	28.925	31.345
- dolgoročni krediti									
gospodarstvu	12.222	13.805	13.913	14.243	14.766	15.621	16.349	16.643	19.109
- dolgoročni potrošniški krediti	14	15	15	15	15	13	15	15	17
- ostali dolgoročni krediti	8.884	10.074	10.007	10.994	10.982	11.857	12.357	12.267	12.219
Devizni krediti gospodarstvu	25.805	43.487	47.441	50.930	50.726	51.493	52.019	51.387	52.528
Terjatve do tujine	4.830	10.168	11.260	11.242	11.688	12.797	14.977	17.629	16.845
Obveznosti do tujine	32.892	79.414	79.651	79.113	79.458	78.715	78.582	54.537	58.194
SREDSTVA	61.901	75.579	86.220	89.060	87.682	90.832	93.881	97.072	104.843
Žiro računi gospodarstva	9.631	10.036	10.731	10.882	8.673	8.763	9.495	7.814	11.188
ŽR javnega sektorja	6.092	7.143	9.664	8.801	9.679	9.179	7.988	10.672	8.000
- sredstva proračuna RS	1.310	1.070	1.295	1.864	1.555	1.139	1.694	3.346	1.675
- sredstva občinskih proračunov	1.776	1.914	2.119	2.547	2.413	2.291	3.294	3.104	3.003
- sredstva SPIZ	2.396	3.537	5.663	3.762	5.030	5.106	2.345	3.545	2.483
- ostalo	610	622	587	628	681	643	655	678	839
Ostali žiro računi	6.467	6.797	7.579	7.666	7.353	8.171	8.323	8.416	10.505
Omejeni depoziti	1.166	1.139	1.294	1.347	1.221	1.203	1.090	1.200	882
Vezani depoziti nad 1 leto	2.092	2.109	2.389	2.515	2.548	2.638	2.955	2.995	3.941
Vezani depoziti do 1 leta	...	...	14.904	...	...	14.046	...	...	17.075
Kratk. hranilne vloge prebivalstva	5.649	5.944	6.190	6.026	6.618	8.269	10.747	13.201	15.156
Dolg. hranilne vloge prebivalstva	551	632	622	622	618	615	634	631	796
Devizna sredstva gospodarstva	2.001	3.300	4.170	4.979	5.269	5.453	4.812	5.384	4.161
Kratk. depoziti prebivalstva v devizah	22.052	29.423	33.589	35.601	35.151	35.730	36.603	35.617	37.991
Dolg. depoziti prebivalstva v devizah	6.200	8.786	9.992	10.621	10.549	10.811	11.234	11.140	12.223

Vir: Desetdnevno poročilo o knjigovodskem stanju sredstev in plasmajev bank v RS.

Tabela 3: Plačilna bilanca Slovenije

v milijonih USD

	1990	1991	1991			
			I. četrtletje	II. četrtletje	III. četrtletje	IV. četrtletje
	Mio USD					
A. Tekoče transakcije	680,33	224,88	-64,47	-14,60	199,65	104,31
1. Blago	-609,00	-285,76	-211,98	-134,46	92,82	-32,13
1.1. Izvoz	4.118,00	3.854,75	990,02	899,20	853,76	1.111,76
1.2. Uvoz	-4.727,00	-4.140,50	-1.202,01	-1.033,66	-760,94	-1.143,89
2. Nefaktorske storitve	1.203,07	636,79	173,89	156,55	142,03	164,32
2.1. Izvoz	1.695,20	1.050,54	281,21	276,64	241,23	251,47
2.2. Uvoz	-492,13	-413,75	-107,32	-120,09	-99,20	-87,15
3. Faktorske storitve	-47,78	-175,76	-40,46	-49,66	-44,77	-40,87
3.1. Prejemki	58,88	41,96	12,35	9,72	7,14	12,76
3.2. Izdatki	-106,66	-217,72	-52,80	-59,38	-51,91	-53,62
4. Enostranski transferi	134,04	49,61	14,08	12,97	9,57	12,99
4.1. Zasebni	87,17	15,07	6,03	3,74	1,94	3,36
4.2. Uradni	46,87	34,54	8,05	9,23	7,64	9,63
B. Neposredne naložbe in ostali dolgoročni kapital	123,88	-13,81	33,90	-49,06	-2,29	3,64
1. Neposredne naložbe	-2,12	41,33	-1,33	4,63	-3,02	41,05
1.1. Tuje v Sloveniji	4,33	64,87	4,97	14,63	7,57	37,70
1.2. Domače v tujini	-6,46	-23,53	-6,30	-10,00	-10,59	3,35
2. Naložbe v vrednostne papirje	2,54	...	...	...	...	...
3. Ostali dolgoročni kapital	123,46	-55,14	35,23	-53,68	0,73	-37,42
3.1. Domači uradni sektor	64,46	13,88	10,00	1,37	4,24	-1,73
Obveznosti	64,46	13,88	10,00	1,36	4,25	-1,73
Črpanja	75,78	23,22	11,61	5,61	6,01	-
Odplačila	-11,32	-9,35	-1,61	-4,25	-1,76	-1,73
Terjatve	-	0,00	-	0,01	-0,01	-
3.2. Bančni sektor	-10,94	-37,36	0,45	-15,22	-1,38	-21,21
Obveznosti	-2,96	-23,89	2,26	-13,56	0,87	-13,46
Črpanja	65,06	46,00	19,78	8,31	11,87	6,04
Odplačila	-68,02	-69,89	-17,52	-21,87	-11,00	-19,50
Terjatve	-7,99	-13,47	-1,82	-1,66	-2,25	-7,75
3.3. Ostali sektorji	69,94	-31,67	24,78	-39,84	-2,13	-14,47
Obveznosti	61,91	-39,20	8,44	-24,27	5,20	-28,57
Črpanja	169,96	78,34	32,29	12,74	26,16	7,16
Odplačila	-108,05	-117,54	-23,85	-37,01	-20,96	-35,72
Terjatve	8,03	7,53	16,34	-15,57	-7,33	14,10
Črpanja	-76,43	-62,62	-16,56	-26,05	-17,41	-2,61
Odplačila	84,46	70,16	32,90	10,48	10,07	16,70
C. Kratkoročni kapital	-452,76	-225,08	-129,09	-111,15	35,88	-20,72
1.1. Domači uradni sektor	...	...	...	...	...	...
1.2. Bančni sektor	195,35	-65,97	61,91	21,74	8,48	-158,09
Obveznosti	10,72	-57,94	224,75	50,93	63,79	-397,41
Terjatve	184,63	-8,02	-162,84	-29,19	-55,31	239,32
1.3. Ostali sektorji	-648,12	-159,12	-191,00	-132,90	27,40	137,37
Obveznosti	6,98	-2,56	-35,88	-40,66	52,92	21,06
Terjatve	-655,09	-156,55	-155,12	-92,23	-25,52	116,31
Č. Neto napake in izpustitve	-346,83	102,82	100,88	123,57	-179,53	59,18
D. Izjemno financiranje	...	-	41,40	35,70	-52,3	-24,80
E. Izravnalne postavke	-3,03	0,60	1,51	0,04	-0,07	-2,07
F. Sprememba zunanje pozicije centralne banke	-1,59	-89,41	15,97	15,50	-1,34	-119,53
Mednarodne rezerve	-	-118,85	0,04	0,03	-0,00	-118,91
Kratkoročne obveznosti	-	-	-	-	-	-
Ostala imetja	-1,59	29,44	15,93	15,47	-1,34	-0,62
Dolgoročne obveznosti	-	-	-	-	-	-

Predhodni podatki. Brez transakcij z nekdanjimi jugoslovanskimi republikami.

Opomba: Negativen predznak (-) pomeni uvoz oziroma presežek uvoza nad izvozom v tekočih transakcijah, izvoz kapitala v kapitalnih transakcijah ter povečanje imetij pri zunanji poziciji centralne banke.

Tabela 4: Blagovna menjava po sektorjih standardne mednarodne klasifikacije in izvozno/uvozne cene
v milijonih USD, indeksi

	Izvoz			Uvoz			Izvozne cene		Uvozne cene		Pogoji menjave	
	1989	1990	1991 (1-7)	1989	1990	1991 (1-7)	1990 1989	1-7/91 1-7/90	1990 1989	1-7/91 1-7/90	1990 1989	1-7/91 1-7/90
0 živali in žive živali	224	188	95	140	287	121	114	101	104	96	109,6	105,2
1 pijače in tobak	20	28	12	4	18	14	120	92	98	108	122,4	85,2
2 surove materije, razen goriv	112	121	62	414	444	197	111	100	103	86	107,8	116,3
3 mineralna goriva in maziva	6	5	5	158	341	193	122	131	137	118	89,1	111,0
4 žival. in rast. olja, maščobe	2	3	1	8	12	3	84	104	105	98	80,0	106,1
5 kemični izdelki	353	365	200	556	682	392	106	105	108	106	98,1	99,1
6 proizv. klas. po materialu	1004	1154	715	642	856	496	116	105	109	102	106,4	102,9
7 stroji, transp. naprave	1158	1571	938	1090	1670	965	118	117	107	104	110,3	112,5
8 razni končni izdelki	529	674	720	203	402	305	118	112	113	101	104,4	110,9
9 druge transak., blago	1	9	5	1	14	181	...	...	...	...	...	...
SKUPAJ (od 0 do 9)	3408	4118	2753	3216	4727	2867	116	110	109	102	106,4	107,8

Vir: Informacije, Republiški zavod za statistiko, Ljubljana.
Predhodni podatki za leto 1991 (januar-julij).

Tabela 5: Javne finance

a) Bruto prihodki javnega sektorja po vrstah prihodkov¹

	Davčni prihodki ²								Nedavčni prihodki ³			
	Dobodnina ²	Davki iz dobička ²	Davki socialnega zavarovanja ⁴	Davek na premoženje	Prometni davki	Carine in uvozne dajatve ⁵	Drugi davki	Skupaj	Admin. plačila, oecind. in občasne prodaje	Kazni	Drugi ⁶	Skupaj
	Mio tolarjev ⁷											
1985	10	13	20	0	11	1	0	55	0	0	5	6
1986	26	32	51	0	23	1	0	133	0	0	10	10
1987	60	67	126	0	54	4	0	311	1	0	20	21
1988	159	172	333	0	181	12	1	858	1	1	60	63
1989	2.304	2.832	5.607	3	1.768	125	4	12.643	15	9	827	851
1990	14.690	14.470	33.505	38	14.599	1.494	20	78.816	1.204	104	5.700	7.008
1991	23.424	2.988	67.493	81	27.883	10.878	220	132.967	91	259	12.906	13.256
1991: 1	1.308	656	3.034	1	1.177	85	3	6.264	265	10	828	1.102
2	1.356	1.119	3.949	13	1.481	96	6	8.021	-252	11	498	256
3	1.720	-444	4.482	4	1.435	217	16	7.429	8	17	525	550
4	1.748	162	4.425	4	2.229	312	20	8.901	8	22	480	510
5	1.710	192	4.624	8	1.743	490	18	8.784	8	26	630	664
6	1.686	167	4.717	9	2.085	1.142	40	9.846	8	24	776	808
7	1.775	222	5.207	5	2.581	183	34	10.007	5	14	1.007	1.025
8	1.850	96	5.696	12	2.184	136	-104	9.868	6	18	1.145	1.168
9	1.954	62	5.853	6	2.473	207	141	10.696	8	23	1.224	1.255
10	2.407	230	7.322	8	3.383	4.092	16	17.457	8	33	1.718	1.759
11	2.634	244	7.717	0	3.281	821	11	14.708	8	21	1.860	1.890
12	3.275	283	10.468	11	3.832	3.097	19	20.985	12	41	2.216	2.269

Vir: Statistično poročilo B-2 Službe družbenega knjigovodstva. - ¹ Vsota vseh prihodkov je enaka zadnjemu stolpcu tabele 4.2. -

² Dohodnina in davek na dobiček sta bila uvedena z davčno reformo januarja 1991. Podatki za prejšnje obdobje so temu prirejeni glede na osnovo takratnih davkov, t.j. bruto OD oziroma dohodek. - ³ Od januarja do marca 1991 je vštet davek na plačilno listo, ki je bil zatem ukinjen. - ⁴ Obvezne dajatve za pokojninski in invalidski sklad, za zdravstveno varstvo in za zaposlovanje, ki jih od januarja 1991 plačujejo zaposleni in delodajalci. - ⁵ Agregat pred prevzemom učinkovite fiskele oblasti 8. oktobra 1991 ni vključeval vseh dajatev. - ⁶ Vsebuje: prispevke krajevnih skupnosti, prispevke solidarnosti, pristojbine in druge prihodke, vključno z morebitnimi kapitalnimi prihodki. - ⁷ Do 7.10.1991: dinarjev. Podatki za obdobje pred denominacijo dinarja 1.1.1990 so ustrezno korigirani in primerljivi s podatki kasnejšega obdobja.

b) Razporeditev bruto prihodkov javnega sektorja

	Federacija	Republika	Občine	Drugi uporabniki in nerazporejeno ¹	Skupaj
	Mio tolarjev ²				
1985	4	29	23	4	61
1986	11	73	54	7	144
1987	33	170	116	14	332
1988	99	455	300	66	921
1989	1.138	6.955	4.868	533	13.494
1990	10.106	55.482	16.904	3.332	85.824
1991	2.489	109.875	17.317	16.541	146.222
1991: 1	133	4.448	1.439	1.347	7.366
2	133	6.262	1.278	604	8.277
3	267	5.900	1.194	618	7.979
4	405	6.609	1.152	1.244	9.410
5	331	6.815	1.163	1.138	9.448
6	137	7.143	1.223	2.151	10.654
7	51	7.845	1.239	1.897	11.032
8	45	8.396	1.308	1.287	11.036
9	10	8.519	1.340	2.082	11.951
10	951	13.607	1.689	2.970	19.217
11	26	14.092	1.856	624	16.598
12	-	20.239	2.437	578	23.254

Vir: Statistično poročilo B-2 Službe družbenega knjigovodstva. - ¹ Prihodki krajevnih skupnosti, izvenproračunskih skladov, drugih uporabnikov in nerazporejeno. - ² Do 7.10.1991: dinarjev. Podatki za obdobje pred denominacijo dinarja 1.1.1990 so ustrezno korigirani in primerljivi s podatki kasnejšega obdobja.